

Udbetalingen af de indefrosne feriepenges effekt på den danske økonomi

Gruppe 14

Forfattere

Aksel Helt Veje

Katrine Marie Danielsen

Mikkel Tingleff

Niklas Kofoed

Ruben Borg Harrild

Studienr.:

68652

68396

69315

68607

68454

Vejleder: Brian Gardner Mogensen

Hold: SAB-E 2019

Anslag: 106.286

Indholdsfortegnelse

1. Abstract	3
2. Resume	4
3. Indledning.....	5
3.1 Problemfelt	5
3.2 Problemformulering.....	6
3.3 Arbejdsspørgsmål	7
3.4 Afgrænsning.....	7
3.5 Begrebsafklaring.....	8
4. Metode	8
4.1 Videnskabsteoretiske overvejelser	9
4.2 Metodiske til- og fravalg.....	10
4.3 Survey	11
4.4 Semistruktureret interview	13
4.5 Mixed Methods.....	19
4.6 Litteratursøgningsstrategi	20
4.7 Forskningsetik i undersøgelsen	22
4.8 Repræsentativitet af data.....	23
5. Teori	23
5.1 Generelt om Keynes og økonomiske skolars syn på finanspolitik	23
5.1.1 Perspektiver på økonomien	23
5.1.2 Den neoklassiske tradition (laissez-faire).....	24
5.1.3 Den Keynes-inspirerede tradition	24
5.1.4 Operationalisering af neoklassisk versus Keynesiansk teori	25
5.2 Finanspolitik og ekspansiv finanspolitik.....	26
5.2.1 Kontraktiv og ekspansiv finanspolitik.....	26
5.2.2 Operationalisering af finanspolitik.....	27
5.3 Livscyklushypotesen	28
5.4 Mental accounting	29

6.	Analyse af spørgeskema.....	29
6.1	<i>Præsentation og fortolkning af data.....</i>	29
6.2	<i>Konklusion af analysen af spørgeskemaundersøgelsen.....</i>	36
7.	Diskussion.....	37
7.1	<i>Påvirkning på samfundsøkonomien og ønskede effekt?.....</i>	37
8.	Konklusion	41
9.	Litteraturliste	43

1. Abstract

This project revolves around how the Danish government has been using expansionary fiscal policy to mend the Danish economy during the Covid-19 crisis. More specifically it revolves around how the disbursement of the holiday payment – which has been frozen by the Danish government – has been affecting the consumer behaviour and the Danish economy. Furthermore, we assess if this has had the effect that the government wanted.

In the project we mainly use primary data, which include a quantitative survey, where we research the consumer behaviour in relation to the disbursement of the holiday payment. Based on the survey we make use of four economists to determine tendencies in our data and use their knowledge to widen our perspective. We also make use of the theories called Life Cycle Hypothesis, Mental Accounting and Keynesian economy, which we use along with the opinions from the economists, to discuss tendencies in different age groups.

We conclude that the general consumption has risen since the release of the vacation money, and that the Danish economy has been pushed in the right direction. However, there are still some businesses struggling financially throughout this crisis, because of the holiday payment's inability to stimulate the demand for some industries.

2. Resume

Dette projekt handler om, hvordan den danske regering har benyttet ekspansiv finanspolitik til at genoprette samfundsøkonomien. Helt konkret, i hvilket omfang udbetalingen af de indefrosne feriepenge har påvirket forbrugeradfærden og samfundsøkonomien i Danmark. Derudover vurderer vi, om det har haft den ønskede effekt for regeringen.

I vores projekt bruger vi hovedsageligt primære data og tager udgangspunkt i vores egen spørgeskemaundersøgelse. Heri undersøger vi, hvordan udbetalingen af indefrosne feriepenge har påvirket forbrugeradfærden. Derfra gør vi brug af interviews af fire økonomer til at vurdere de tendenser vi ser i respondenternes svar. Vi gør derudover brug af teorierne: livscyklushypotesen, mental accounting og Keynesiansk økonomi, som vi bruger til at diskutere tendenserne i vores spørgeskemaundersøgelse.

Vi kan konkludere, at udbetalingen af indefrosne feriepenge har sat skub i danskernes forbrug, og at det har påvirket samfundsøkonomien i en positiv retning. Dog kan vi også konkludere, at der stadig er en del erhverv, blandt andet rejsebranchen, som er hårdt ramt af denne krise, fordi det ikke har været muligt at stimulere deres økonomi igennem tiltaget om at udbetale de indefrosne feriepenge.

3. Indledning

I den indledende del lægger vi ud med at beskrive vores problemfelt. Dette indeholder feltet der arbejdes indenfor, samt en beskrivelse af, hvorfor der er valgt at arbejde med dette emne. I slutningen af afsnittet ledes der op til, hvad vi specifikt har tænkt os at undersøge, og dernæst vil problemformuleringen blive præsenteret. Ydermere vil der herunder være en præsentation af de tre arbejdsspørgsmål, der er valgt at arbejde med i besvarelsen af problemformuleringen. Dernæst vil der være en afgrænsning, hvori der oplyses hvilke til- og fravalg vi har foretaget i opgaven. Til sidst vil der være en begrebsafklaring, hvor de væsentlige begreber i opgaven vil blive uddybet.

3.1 Problemfelt

I slutning af 2019 udbrød en pandemi med oprindelse i Wuhan i Kina. I slutningen af februar måned 2020 sås de første smittetilfælde i Danmark, og sygdommen bredte sig hurtigt (Styrelsen for Patientsikkerhed, 2020). Covid-19 pandemien havde, og har fortsat, ikke kun store konsekvenser for befolkningens sundhed, men også for den danske samfundsøkonomi (Nationalbanken, 2020). Regeringen valgte i begyndelsen af foråret 2020 at lukke større dele af samfundet ned, og nedlukningen resulterede i, at den danske økonomi blev hårdt ramt. Især servicesektoren blev præget af nedlukningen, da denne sektor er dybt afhængig af menneskelig kontakt mellem serviceudbydere og kunder. I denne sektor findes brancher som kultur og fritid, hotel- og restaurationsbranchen, uddannelse og sundhedsvæsenet. Nedlukningen af samfundet har ledt til et fald i beskæftigelsen og dermed et fald i Danmarks bruttonationalprodukt (BNP). BNP har haft et rekordhøjt fald. I første kvartal af 2020 havde BNP et fald på 1,6% og i andet kvartal af 2020 et fald på 6,8% i forhold til det tidligere kvartal. En markant faktor for faldet i BNP har været den øgede ledighed som resultat af pandemien. Dette har ledt til et fald i privatforbruget for den gennemsnitlige dansker. Ifølge Danmarks Statistik forventes BNP at falde yderligere, men det er svært at forudse, grundet at coronakrisen stadig er aktuel (Danmarks Statistik, 2020A). For at sætte gang i privatbruget, og dermed en stigning i BNP, besluttede regeringen i juni 2020 at udbetale danskernes indefrosne feriepenge i oktober måned (BankNordik, 2020). Grundet den nye ferielov, som trådte i kraft 1. september 2020, har der måtte være en overgangsperiode, hvor de optjente feriepenge blev indefrosset. Det vil sige, at folk som skulle have udbetalt disse feriepenge, først kunne få dem udbetalt når de gik på folkepension. Den nye ferielov indebærer at folk på arbejdsmarkedet optjener 2,08 feriedage om måneden og kan afholde ferie samtidig. For ikke at skabe en række negative konsekvenser

for samfundet, såsom en overflod af feriedage, valgte regeringen, at feriepengene blev indbetalt til en feriefond, og udbetalt når arbejderen gik på folkepension. Indefrysningen af feriepenge gælder kun folk, som har været i arbejde og optjent feriepenge i perioden 1. september 2019 til 31. august 2020 (Dataløn, 2020). Vi ønsker hermed i den forbindelse at undersøge, om regeringens tiltag vil have den ønskede effekt på forbrugeradfærden og derved samfundsøkonomien i Danmark. For at undersøge dette, er det relevant at se på, om danskerne har bidraget, eller har tænkt sig at bidrage, til den danske samfundsøkonomi, ved først og fremmest at vælge at få udbetalt deres indefrosne feriepenge og derudover bruge disse penge i deres privatforbrug. Vi benytter i projektet en spørgeskemaundersøgelse og udtalelser fra en række økonomer til at vurdere dette.

Vi har på baggrund af vores egne forventninger til projektet opstillet en hypotese, som forklarer vores forestilling til det vi ønsker at undersøge. Hypotesen lyder: *Udbetalingen af de indefrosne feriepenge vil have en effekt på forbrugeradfærden og derved samfundsøkonomien, men i mindre grad end hvad regeringen ønsker.*

Denne forventning bygger vi på den forhåndsviden vi havde om ekspansiv finanspolitik. Ekspansiv finanspolitik indebærer, at man ønsker, at aktivitetsniveauet i samfundsøkonomien skal øges (Grell & Rygner, 2016). Dette vil vi komme ind på senere i vores teori afsnit.

Dette leder videre til, at vi undersøger, om der er en tendens til, at en befolkningsgruppe er mere tilbøjelig til at bruge deres indefrosne feriepenge end en anden befolkningsgruppe. Særligt har vi valgt at fokusere på folk i aldersgruppen; under 30 kontra folk i aldersgruppen; over 30. For at undersøge dette gør vi brug af en spørgeskemaundersøgelse. Yderligere ønsker vi at få en vurdering af den økonomiske krise og effekten af regeringens tiltag. Dette gør vi ved hjælp af fire semistrukturerede interviews med forbrugerøkonomer, hvor vores spørgsmål tager afsæt i de udvalgte teorier og tematikker samt de tendenser der udledes af spørgeskemaundersøgelsen. Projektet er samfundsrelevant, da det omhandler en verdensomspændende, sundhedsmæssig og økonomisk krise, hvor vi har valgt at afgrænse os til nationalt plan, ved at se på den danske regerings tiltag for at sikre den danske samfundsøkonomi.

3.2 Problemformulering

På baggrund af det overstående, har vi i gruppen en fælles interesse i den effekt udbetalingen har haft på den danske økonomi. Vi ønsker derfor at undersøge forbrugeradfærden i forbindelse med brugen af de indefrosne feriepenge, og derfor også om det har givet den ønskede effekt på samfundsøkonomien.

Dette leder os til følgende problemformulering:

I hvilket omfang har udbetalingen af indefrosne feriepenge, påvirket forbrugeradfærden og derved samfundsøkonomien i Danmark, og har det haft den ønskede effekt?

3.3 Arbejdsspørgsmål

1. Hvordan har det påvirket forbruget blandt henholdsvis folk under og over 30, at de har fået udbetalt deres indefrosne feriepenge?
2. I hvilket omfang er de politiske intentioner om udbetaling af indefrosne feriepenge blevet opfyldt?

3.4 Afgrænsning

I dette projekt undersøger vi, hvordan udbetalingen af indefrosne feriepenge har påvirket forbrugeradfærden og derved samfundsøkonomien i Danmark. Der bliver i projektet fokuseret på, hvordan et statsligt initiativ i form af udbetalingen af de indefrosne feriepenge, påvirker forbrugeradfærden for at genoprette en økonomi i recession. Projektet undersøger dette problem tværfagligt ved brug af elementer fra både politologi og økonomi. Der er derfor sket en afgrænsning fra kurserne sociologi og planlægning, rum og ressourcer. Dette er grundet projektets indgangsvinkel, som fokuserer på de politiske og økonomiske aspekter af problemet. Der er derfor sket en afgrænsning fra kurserne sociologi og planlægning, rum og ressourcer. Dette er grundet projektets indgangsvinkel, som fokuserer på de politiske og økonomiske aspekter af problemet.

Projektet gør brug af metoderne; survey og semistrukturerede interviews. Derfor afgrænser projektet sig fra andre metodiske tilgange, såsom dokumentanalyse, casestudie og lignende. Hvordan projektet forholder sig til andre metodiske tilgange, er beskrevet i afsnittet om metodiske til- og fravalg. Yderligere er det vigtigt at påpege, at vi igennem brug af survey ikke opnår en signifikant sammenhæng i projektet, da vi ikke beregner signifikansniveauer i statistikken. Vi benytter spørgeskemaundersøgelsen til at udlede tendenser, som vi understøtter med ekspertinterviews.

Projektet er afgrænset empirisk, da fænomenet om udbetaling af indefrosne feriepenge er helt nyt, og der er begrænsede mængder brugbar empiri på området. Vi har derfor måtte indsamle relevant empiri selv. Derudover undlader vi at undersøge hvordan der blev handlet fra statens side under for eksempel den spanske syge, som er den mest dødelige pandemi verden har oplevet i de seneste hundrede år. Vi har heller ikke valgt at se på influenzapandemien i 2009, som er den seneste verden har oplevet før covid-19 (WHO). Vi har her fravalgt at lave en

komparativ undersøgelse af to verdensomspændende pandemier, da vi ønsker at lægge alt fokus på covid-19 pandemien, og udbetalingen af de indefrosne feriepenge.

Projektet har afgrænset sig til kun at undersøge, hvordan udbetalingen af indefrosne feriepenge påvirker forbrugeradfærden og derved samfundsøkonomien i Danmark. Der bliver altså ikke undersøgt, hvordan hverken engangsudbetalingen på 1000 kr. (Folketinget, 2020), eller statens hjælpepakker til virksomheder, har påvirket økonomien. Ydermere afgrænser projektet sig fra udelukkende at analysere to befolkningsgrupper baseret på beskæftigelse, til at inddеле befolkningen i to aldersgrupper; under 30 år og over 30 år, så der kan skabes et generelt billede af befolkningens forbrugeradfærd. Dette skyldes ønsket om en mere dybdegående analyse af disse to aldersgrupper. Ved at inddrage forskellige erhverv, bopæle mv. ville det have øget validiteten af undersøgelsen, i og med at der ville være større mulighed for at kunne generalisere på hele befolkningen. Dog er dette blevet vurderet til at være for tids- og ressourcekrævende.

3.5 Begrebsafklaring

Samfundsøkonomi: Samfundsøkonomi er videnskaben om anvendelsen af et samfunds knappe ressourcer til dækning af menneskelige behov. Når der tales om samfundsøkonomi, er der tale om økonomien som helhed, og ikke økonomien for de enkelte beslutningstagere (Den store danske, 2020). Denne opgave omhandler udelukkende Danmarks samfundsøkonomi. Denne opgave omhandler udelukkende Danmarks samfundsøkonomi.

Den ønskede effekt: Vi ser i projektet på regeringens ønskede effekt i forbindelse med at frigive og udbetale de indefrosne feriepenge. Den ønskede effekt er at sætte gang i forbruget hos borgerne i Danmark, samt at udfase hjælpepakkerne, for at hjælpe med at rekapitalisere danske virksomheder (Lovforslag nr. 207 af 11. august 2020). Dette skal sætte gang i økonomien hos danske virksomheder samt nogle af de brancher, der er hårdt ramt af nedlukningen. Dette gælder især butikker, hoteller, restauranter og feriecentre (Jensen, 2020).

4. Metode

I dette afsnit redegøres der for de videnskabsteoretiske og metodiske overvejelser, der er foretaget i projektet, samt hvorfor projektet udformes gennem disse metoder. Der beskrives nedenfor, hvilke videnskabsteoretiske overvejelser, der er truffet i projektet. Derefter beskrives de to metodiske tilgange, som anvendes i projektet, herunder survey og semistrukturerede interviews, samt hvilke metoder vi har fravalgt.

Derudover argumenterer vi for, hvorfor vi bruger metoderne i projektet, hvordan vi bruger metoderne, samt hvordan de komplimenterer hinanden.

4.1 Videnskabsteoretiske overvejelser

I dette afsnit vil vi præsentere, hvilke videnskabsteoretiske overvejelser vi har haft i forbindelse med vores projekt. I projektet har vi haft forskellige videnskabsteoretiske retninger oppe at vende, og vi er kommet frem til, at vi arbejder inden for Karl R. Poppers kritiske rationalisme. Karl Popper bryder med nogle af positivismens grundantagelser. Dog er det ikke ualmindeligt at karakterisere Popper som "positivist" eller "nypositivist". Han karakteriserede selv sin filosofiske position som kritisk rationalisme. Om sit filosofiske budskab har han udtalt:

"Rationalisme er en holdning præget af villighed til at lytte til kritiske argumenter og til at lære af erfaring. Fundamentalt set er det en holdning, som indrømmer, at 'jeg kan tage fejl, og du kan have ret, og ved fælles anstrengelse kan vi komme sandheden nærmere'" (Gilje, 2012:52).

Man skal ifølge Popper erkende sin fejlbarlighed (fallibilisme). Vi kan tage fejl, og derfor er det vigtigt, at vi er åbne over for kritik og modargumenter. Kritikken består i, at man stræber efter at gendrive hypoteser og argumenter. Karl Popper var stærkt kritisk over for positivismen, men alligevel kan hans kritiske rationalisme betragtes som en videnskabsfilosofisk retning med et vist slægtskab til Wienerkredsen. Popper erstattede dog verifikation med falsifikation (Ibid.). Poppers kritiske rationalisme kan altså betragtes som et alternativ til positivismen med hans syn på test-procedurer og falsifikation. Videnskabens rolle er ifølge Popper, at teste og om muligt, falsificere fejlagtige hypoteser om virkeligheden. På den måde kommer man sandheden nærmere. Teorier og hypoteser der eksisterer, holder man sig til indtil videre, men man kan aldrig være sikker på, om de vil blive falsificeret på et senere tidspunkt. Popper bryder derfor med ideen om en absolut sikker og universel viden. Kritiske rationalister anses som værende ontologiske realister og epistemologiske relativister. Med deres ontologiske synspunkt sætter de altså ikke spørgsmålstejn ved, at der findes en empirisk virkelighed derude, som bestemmer sandhedsværdien af teorier. Deres epistemologiske udgangspunkt kan aldrig bevise, at begreber og teorier om virkeligheden korresponderer med virkeligheden som den er (Juul & Pedersen, 2012). Popper delte altså logiske positivisters ontologiske realisme. Han bryder derimod med de logiske empiristers epistemologiske realisme. Han mener altså, at vi aldrig når frem til en sikker viden om det værende, omend vi gennem falsifikation, af stadig flere fejlagtige teorier og hypoteser, i en vis forstand kommer sandheden nærmere (Gilje, 2012, s. 55).

Vi har netop redegjort for, hvad den kritiske rationalisme består af samt dens ontologi og epistemologi. Det har vi gjort, da vi i dette projekt går til vores problemstilling med et kritisk rationalistisk synspunkt. I dette afsnit vil vi redegøre for årsagen til, at vi har valgt denne videnskabsteoretiske retning, samt hvordan vi bruger den kritiske rationalisme i projektet. Vores problemformulering lyder: *“I hvilket omfang har udbetalingen af indefrosne feriepenge påvirket forbrugeradfærden, og derved samfundsøkonomien i Danmark, og har det haft den ønskede effekt?”*. Med et kritisk rationalistisk syn på det vi ønsker at undersøge, kan det siges, at vi prøver at falsificere fejlagtige hypoteser om virkeligheden. Som det tidligere blev nævnt, var intentionen med udbetalingen af de indefrosne feriepenge at sætte gang i forbruget og dermed økonomien i Danmark. Her antager vi, at man havde en hypotese om, at denne ekspansive finanspolitik ville sætte gang i forbruget. Med vores spørgeskemaundersøgelse undersøger vi, om det har sat gang i forbruget blandt borgerne i Danmark. Vi forsøger altså at falsificere hypotesen om, at det at udbetale folks indefrosne feriepenge vil gøre, at der kommer gang i forbruget og økonomien. Ved at falsificere denne hypotese forsøger vi at komme sandheden nærmere. Senere i projektet kommer vi også ind på to forskellige adfærds- og forbrugerøkonomiske teorier/hypoteser, som vi også forsøger at teste og om muligt falsificere.

4.2 Metodiske til- og fravalg

Projektet drejer sig om statens mål om at opildne Danmarks økonomi ved at udbetale danskernes indefrosne feriepenge. Dette medfører, at danskerne får flere penge mellem hænderne, som de potentielt og intentionelt kan bruge i samfundet. På baggrund af dette undersøger vi i projektet, hvordan udbetalingen af de indefrosne feriepenge i grunden bliver benyttet. I den forbindelse er det derfor nødvendigt for os at undersøge, hvordan det har påvirket forbrugeradfærden samt samfundsøkonomien, på et mikro- såvel som et makroøkonomisk plan. Til det benytter vi os af spørgeskemaet som metode til at indsamle empiri. Dette er der forskellige årsager til. For det første handler projektet om to relativt nye fænomener. Heraf både den nye ferielov og udbruddet af covid-19-pandemien. I forlængelse af sidstnævnte, har der yderligere været begrænsninger metodemæssigt. Det har været næsten umuligt at tage ud og undersøge emnet igennem observationer og andre metoder, der kræver fysisk tilstedeværelse, grundet de mange restriktioner. Vi finder online survey metoden nyttig i projektet, da den giver os mulighed for at undersøge problemstillingen kvantitativt, og derved lader os tegne en tendens for feriepengemodtageres anvendelse af deres indefrosne feriepenge. I projektet kombinerer vi spørgeskemaet med det semistrukturerede interview. Dette gør vi for at sammenligne resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen med fire økonomers opfattelse af situationen. Inddragelsen af økonomer åbner op for muligheden for at reflektere og diskutere,

om regeringen har handlet på bedst mulig vis i forsøget på at opnå den ønskede effekt; at sætte gang i danskernes forbrug. Yderligere giver det en anden form for viden, som vi ikke selv har, da vi ikke har lige så meget erfaringen inden for området.

I projektet har vi også været nødsaget til at fravælge nogle metoder. I opstarten af projektet ønskede vi at indgå et samarbejde med virksomheden Norstat for at indsamle respondenter til vores spørgeskema. Vi havde derfor taget kontakt til virksomheden, og forhandlet os frem til en pris for 500 respondenter. Herefter kontaktede vi vores uddannelsesinstitution og søgte om et økonomisk tilskud. Det viste sig ikke at være muligt at finansiere vores projekt, og vi har derfor måtte afvise tilbuddet. Dette kunne have sparet os for nogle tidsmæssige ressourcer, og yderligere have sikret os en større variation blandt respondenterne, og dermed have givet en bedre repræsentativitet.

Der er derudover fravalgt at arbejde med dokumentanalyse i projektet. Grundlaget for dette valg har været, at det er blevet vurderet irrelevant for projektet at analysere lovforslaget yderligere, i forhold til hvilken effekt regeringen ønsker, at udbetalingen af indefrosne feriepenge skal have. Ved brug af dokumentanalyse kunne der blive belyst, hvilke tanker og processer der har ligget forud for lovforslaget. Dette betyder også, at projektet kunne have taget en drejning mod den politiske ageren og beslutningsproces, som kunne have drejet projektet i en anden retning. Derudover er denne situation både ny på mange områder og er samtidig ikke overstået endnu, og der er derfor begrænsede mængder af dokumenter omkring emnet.

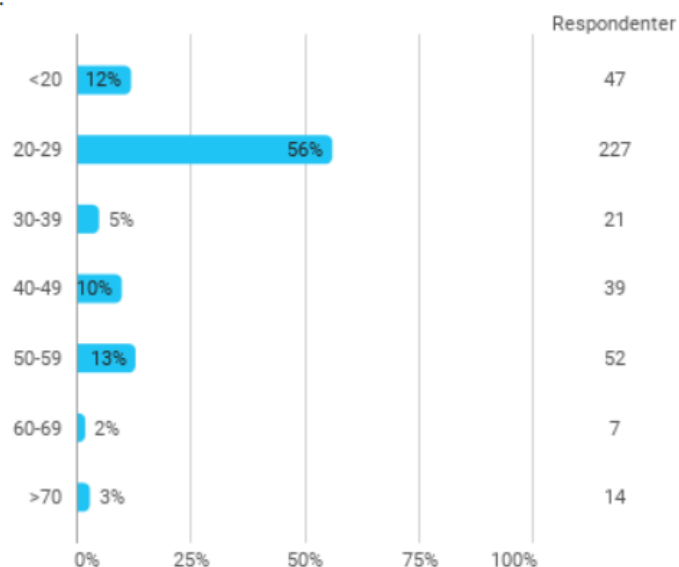
Til sidst havde vi i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen forventet at arrangere en håndfuld opfølgende interviews med nogle frivillige respondenter fra spørgeskemaundersøgelsen. Dette besluttede vi os for at fravælge, da brugbarheden af de yderligere informationer, vi kunne have indsamlet ved hjælp af interviewene, ville være irrelevante, da der formentlig ikke ville kunne frembringes ny relevant data. Der var i dette tilfælde brug for ekspertviden på området, og derfor fik vi fire forskellige økonomer til at udtale sig om situationen.

4.3 Survey

Spørgeskemaet, også kendt som en survey, er en oplagt metode til at opnå en stor mængde respondenter indenfor kort tid. Derudover har surveyen den fordel, at den typisk opnår en høj grad af repræsentativitet, samt en øget generaliserbarhed, da surveys ofte indeholder et stort antal tilfældigt udvalgte respondenter (Møller, 2019). I projektet benytter vi online survey som en metode til at indsamle informationer om folks brug af feriepenge. Vores survey er udarbejdet igennem SurveyXact, for at gøre det nemmere og hurtigere for os selv, og for at kunne inddele

vores respondenter i forskellige kategorier, og derved nemmere kunne analysere på svarene. Ved at benytte survey ønsker vi at opnå en tilfældig udvælgelse af respondenter, men på baggrund af vores publikationsmetode har vi en vis usikkerhed. Da vores spørgeskema primært er blevet offentliggjort på Facebook, og for Roskilde universitetsstuderende, har det i høj grad ramt en specifik målgruppe, nemlig unge og studerende. Derudover er det primært inden for et forholdsvis lille geografisk område; Københavnsområdet og Roskilde, da det er der de fleste af vores bekendte er fra. Vi har dog formået også at nå ud til folk over 30, som i spørgeskemaundersøgelsen svarer til 33% af respondenterne. For at sikre os, at vi fik nok respondenter i alderen over 30, har vi fået vores forældre, og andre bekendte over 30 til at dele vores spørgeskema med deres vennekreds på Facebook. Vores umiddelbare hensigt var at skaffe lige mange respondenter på tværs af alder og beskæftigelse, for at opnå repræsentativitet. Yderligere tager vi ikke højde for køn i projektet, men vi ønskede stadig at indsamle lige mange mandlige og kvindelige respondenter. Dette ville have bidraget med en højere repræsentativ tendens. På baggrund af alder, har vi som det kan udledes af graf 1, samlet størstedelen af vores respondenter i aldersgruppen 20–29 år. Størstedelen af aldersgruppen 30 år og derover, ligger spredt over de tre kategorier mellem 30 og 59 år, som udgør 28% af besvarelserne. Disse tre kategorier indeholder størstedelen af de fuldtidsbeskæftigede, mere specifikt 76% af dem, som kan aflæses i et senere spørgsmål i spørgeskemaet

Hvad er din alder?

Graf 1 viser aldersfordelingen i respondenter fra spørgeskemaet

I projektet har vi valgt at inddrage nogle teorier om forbrugeradfærd – som står beskrevet senere i projektet. Dette har ledt til, at vi har opbygget vores spørgeskemaundersøgelse på en bestemt måde, som giver os mulighed for at opdele bestemte respondenter, for at udlede bestemte typer svar, der er relevante for besvarelse af problemformuleringen. Vi kategoriserer

eksempelvis respondenterne i aldersgrupperne: over og under 30. Dette gør vi med henblik på at kunne benytte livscyklushypotesen til at sige noget om, hvordan penge forbruges i løbet af livet. Ved at grundlægge disse kategorier til at starte med i spørgeskemaet, giver vi os selv mulighed for at trække på de elementer, som vi skal bruge til de forskellige teorier, vi har inddraget.

Det er vigtigt at udpege, at surveyen var designet til, at respondenterne kun var i stand til at vælge en svarmulighed i hvert spørgsmål. Hensigten med dette var at eliminere eventuelle fejlkilder på, at respondenter i spørgsmålet om, hvad de ville anvende deres feriepenge på, ikke valgte flere forskellige svarmuligheder og derfor gav en ulige repræsentativitet. Dette kunne for eksempel have sket ved, at mange respondenter potentielt kunne have valgt, at de ville sætte 10% af deres feriepenge ind på en opsparing. Dette ville have forskruet svarene over på, at flere havde sat pengene ind på deres opsparing. Dog betyder dette også, at hvis respondenterne havde i sinde at lægge halvdelen af pengene på en opsparing og halvdelen til et privatforbrug, så måtte respondenterne vælge. Dette giver en fejlkilde i surveyen, da vores respondenter, som har svaret, at de ville lægge pengene ind på en opsparing, potentielt kun har lagt en andel af deres indefrosne feriepenge ind på deres opsparing.

Som led i vores problemformulering kan vi, ved hjælp af spørgeskemaet, svare på det første arbejdsspørgsmål: *Hvordan har det påvirket forbruget blandt henholdsvis folk under og over 30, at de har fået udbetalt deres indefrosne feriepenge?* Yderligere kan vi lede op til det følgende arbejdsspørgsmål ved at skaffe den grundlæggende data omkring denne undren. Dette giver anledning til at benytte vores næste metode, det semistrukturerede interview.

4.4 Semistruktureret interview

I vores projekt gør vi brug af kvalitativ metode i forlængelse af det kvantitative spørgeskema. Dette gør vi, da vi har indsamlet data, som vi ønsker uddybet yderligere. Det kvantitative spørgeskema vil give os en bred og generaliserbar viden, mens det kvalitative interview vil give os en dybere viden. Ved hjælp af spørgeskemaet har vi opnået kvantitativ empiri, som er god til at tegne tendenser og lave statistikker på, men giver ikke mulighed for en mere uddybende besvarelse. Det semistrukturerede interview bygger på, at man opstiller en række tematikker, og ud fra disse tematikker udarbejder spørgsmål, som man ønsker besvaret. Disse spørgsmål skal dog ikke nødvendigvis stilles i rækkefølge, eller stilles som de er nedskrevet, men til gengæld fungere som en guide til at føre samtalen i den retning man ønsker (Aarhus universitet). Denne metode giver respondenterne mulighed for at berøre alle centrale emner, og eventuelt bidrage med mere end hvad man som interviewer havde forberedt. Fordelen med

denne interviewform er derfor fleksibiliteten, som tillader at man som interviewer stadig har kontrol over interviewet. Yderligere tillader man samtidigt, at respondenterne kan komme med den viden som man ikke selv besidder. Derudover kan man i det semistrukturerede interview formulere nye og opfølgende spørgsmål løbende, afhængigt af hvordan samtalen udvikler sig (Poulsen, 2019).

Vi undersøger på baggrund af vores kvantitative data fra spørgeskemaundersøgelsen, hvordan de udvalgte samfundsteorier kan understøtte vores indsamlede empiri. Vi gør dette ved at interviewe udvalgte danske økonomer, og få deres vurdering af vores indsamlede data, samt deres erfaringer og unikke viden om den økonomiske situation i Danmark. Vi bruger interviewene i projektet med henblik på at understøtte vores kvantitative data, samt til at gå et spadestik dybere i undersøgelsen af Danmarks samfundsøkonomiske status. Dertil undersøges det, om det har haft den ønskede effekt på forbrugerne og samfundsøkonomien at udbetale de indefrosne feriepenge.

Vi giver hermed økonomerne mulighed for at trække på samfundsrelevante økonomiske teorier, der understøtter de tendenser, som vi har kunne udlede af de besvarelser som vi har modtaget i vores spørgeskemaundersøgelse. Ved at få økonomerne til at kommentere på resultaterne af vores undersøgelse, bidrager det til at falsificere de teorier, som vi selv har valgt at inddrage, hvis det er muligt.

Valg af respondenter

Vi har i processen omkring udvælgelsen af interviewpersoner, samt antallet af interviews, udsendt otte mails til otte forskellige økonomer. Vi har valgt at sende otte, da vi havde en forventning om, at en andel ville melde fra. De bestod af cheføkonomer, forbrugerøkonomer og lektorer. Dette var vores målgruppe, da vi ønskede at få dækket forskellige perspektiver på udbetalingen af de indefrosne feriepenge, med henblik på at se projektet med et økonomisk- og forbrugermæssigt perspektiv. Vi valgte at interviewe fire forskellige økonomer, da vi mente det var nok til at kunne besvare vores problemformulering, og samtidigt få nok relevant data til eventuelle afvigelser i besvarelser, eller andre uenigheder blandt de interviewede. Vi måtte undervejs fravælge fire økonomer, da der mod forventning var stor interesse for at udtale sig om den aktuelle situation, og vi ikke havde ressourcer til eller behov for at interviewe alle otte. Vi valgte at interviewe de fire følgende økonomer.

Jesper Jespersen – dr.scient.adm., Lektor emeritus i økonomi ved Roskilde Universitet (Roskilde Universitet)

Kai Lindberg - Cheføkonom i Lån og Spar (Lån & Spar)

Troels Kromand Danielsen - Cheføkonom i Nykredit (Nykredit)

Ann Lehmann Erichsen - Forbrugerøkonom i Nordea (Nordea)

Vi har som tidligere nævnt valgt disse fire forskellige økonomer, for at få nogle forskellige perspektiver på vores problemformulering og undersøgelse. Interviewet med Jesper Jespersen gav et makroøkonomisk og mere fagligt perspektiv på vores undersøgelse, hvor vi fik afdækket spørgsmål om, hvordan og hvorvidt udbetalingen af de indefrosne feriepenge har påvirket samfundsøkonomien.

Ved interviewene med de to cheføkonomer, Kai Lindberg og Troels Kromand Danielsen, fik vi tilegnet os viden om, hvordan forbruget og økonomien er blevet påvirket på både et mikro- og makroøkonomisk niveau. Samtidig fik vi indsigt i, hvordan det for eksempel har påvirket detailhandlen at udbetale de indefrosne feriepenge. Det sidste interview foregik med Ann Lehmann Erichsen, der er forbrugerøkonom hos Nordea. Hun gav nogle af de samme perspektiver som de to cheføkonomer, dog med henblik på forbrugeradfærden. Derfor kunne hun også bekræfte, at nogle af de adfærds- og forbrugerøkonomiske teorier vi har med i vores projekt, stemte overens med resultaterne i vores survey.

Disse fire interviews har bidraget med en bred viden og forståelse inden for vores problemfelt, og har yderligere medvirket til at binde vores survey sammen med de samfundsvidenskabelige teorier og perspektiver vi bruger. Vi vil senere i projektet komme ind på de forskellige økonomers udtalelser, og kommentere på, hvordan det har bidraget til at besvare problemformuleringen.

Syv faser af en interviewundersøgelse

Vi har netop redegjort for hvad et semistrukturerede interview er, og hvilke økonomer, vi har interviewet. I dette afsnit vil vi gå i dybden med hvilke faser, der indgår i en interviewundersøgelse. I Steinar Kvaales og Svend Brinkmanns bog "*Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*" (Brinkmann & Kvale, 2015) er der formuleret syv forskellige faser. Disse faser kan hjælpe den uerfarne interviewforsker gennem eventuelle problemer i forbindelse med et interview, og det kan bidrage til at forskeren fastholder sit engagement gennem hele undersøgelsen (Ibid.).

Der vil i dette afsnit blive redegjort for de syv faser i en interviewundersøgelse, samt hvordan faserne er brugt i undersøgelsen. Vi vil starte med kort at redegøre for hver enkelt fase ud fra bogen "*Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*" (Brinkmann & Kvale,

2015:154-155), hvorefter vi vil give en uddybende forklaring af, hvordan vi har brugt de forskellige faser i vores interviewundersøgelse.

1. *Tematisering*

Her formuleres formålet med undersøgelsen og opfattelsen af det, der skal undersøges, før interviewet begynder. Undersøgelsens hvorfor og hvad skal afklares før spørgsmålet om hvordan – metoden – stilles (Kvale & Brinkmann, 2015:154-155). Tematisering vedrører formuleringen af forskningsspørgsmålet, samt en teoretisk afklaring af det tema man undersøger. I denne fase skal man også have afklaret interviewundersøgelsens hvorfor, hvad og hvordan. Det vil sige:

Hvorfor: Her afklares formålet med undersøgelsen.

Hvad: Her erhverves forhåndsviden om det emne, der skal undersøges.

Hvordan: Her tilegnes der kendskab til forskellige teorier og teknikker til interview og analyse, samt en beslutning om, hvilke der skal bruges for at opnå den intenderede viden (Kvale & Brinkmann, 2015:157-158).

Vi har til at begynde med identificeret formålet med vores interview. Dette er interviewundersøgelsens *hvorfor*. Dernæst har vi fået en afklaring af undersøgelsens *hvad*. Det har vi gjort ved at tilegne os viden om de teorier og temaer som vores interviewundersøgelse tager udgangspunkt i. Det har gjort, at vi har haft et bedre udgangspunkt for at kunne forberede, samt udføre interviewet. Vi har inddelt vores spørgsmål i temaer som forbrug/forbrugeradfærd og samfundsøkonomi, for at tilegne os viden om, hvad der er sket med forbrugeradfærden, samt hvordan det kan forventes at påvirke samfundsøkonomien.

2. *Design*

Undersøgelsens design skal her planlægges med hensyn til alle syv faser af undersøgelsen, før man foretager selve interviewet. Man skal designe undersøgelsen med henblik på at opnå den viden, man søger (Kvale & Brinkmann, 2015:154-155).

En interviewundersøgelses design, omfatter planlægning af procedurer og teknikker, det vil sige undersøgelsens *hvordan* (Kvale & Brinkmann, 2015). Vi har i denne fase planlagt, hvordan vi skulle udføre interviewene. Det har vi bl.a. gjort ved at kontakte dem vi skulle interviewe, samt planlagt at udføre interviewene over enten telefon eller Microsoft Teams.

3. *Interview*

I den tredje fase gennemfører man interviewet på grundlag af en udarbejdet interviewguide og en reflekteret tilgang til den viden, der søges (Kvale & Brinkmann, 2015:154-155).

Forskningsinterviewet er en samtale mellem to parter om et emne, hvor der forekommer en fælles interesse. Der skabes en viden mellem interviewerens og den interviewedes synspunkter. Vi benytter os i vores interviewundersøgelse af det semistrukturerede interview. Denne interviewform er åben over for ændringer i spørgsmålenes rækkefølge og form. Det betyder, at der kan følges op på de specifikke svar, der bliver givet. Denne interviewfase er som regel forberedt med en interviewguide, der strukturerer interviewforløbet mere eller mindre bundet (Ibid.).

I denne fase af vores interviewundersøgelse har vi, inden vi udførte selve interviewene, udarbejdet en interviewguide med forskellige spørgsmål, som vi stillede de interviewede. Dog ændrede vi på spørgsmålenes rækkefølge og form undervejs, da spørgsmålene afhang af, hvad den interviewede svarede. Udover det fulgte vi vores interviewguide mere eller mindre stringent.

4. Transskription

I denne fase forbereder man interviewmaterialet til analyse, hvilket indbefatter at transskribere talesprog til tekst. Dette gør det nemmere at vende tilbage til besvarelsenerne, og giver de resterende i gruppen mulighed for at genopleve interviewet igen (Kvale & Brinkmann, 2015:154-155).

Fra fase tre til fire går man fra faserne før og under interviewet til faserne efter interviewet. Her arbejder man med resultatet af interviewet. I Kvale og Brinkmanns kapitel om transskription (2015:235) behandler de forvandlingen af mundtlig interviewsamtale til en skreven tekst, der gør, at man kan analysere på det. At transskribere betyder at skifte fra en form til en anden (Ibid.). Vi har transskriberet ved at optage de interviews vi har haft og derefter transskriberet dem med ordrette citater. Vi har dog valgt at fjerne de værste bandeord, samt at fjerne udråbsord som *øh*, *ah* og *hmm*. Derudover har vi også valgt at fjerne personlig samtale, der ikke vedrører interviewet, og som kan indeholde personfølsomme oplysninger. Til sidst har vi også valgt at fjerne utydelig udtale. Dette har vi gjort for kun at have fokus på det, som er relevant for at kunne besvare vores problemformulering, samt det som ikke ændrer noget for forståelsen af samtalen, samtidig med at gøre det nemmere for os selv og læseren at forstå meningen med det, de siger.

5. Analyse

Her afgør man på basis af undersøgelsens formål og emne, hvilke analysemetoder der passer til interviewet (Kvale & Brinkmann, 2015:154-155).

I bogen *“Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk”* af Kvale og Brinkmann (2015) bliver der præsenteret forskellige måder at analysere et interview på. Her bliver nævnt meningsanalyse, sproglige analyser og teoretiske analyser. Vi har i vores interviewundersøgelse valgt at analysere vores interviews gennem teoretisk læsning. Teoretisk læsning er en teoretisk eller paradigmatisk orienteret læsning af interview. Når man gennemlæser interviews igen og igen, kan man gennem den teoretiske læsning reflektere teoretisk over forskellige temaer og udskrive fortolkninger uden at følge nogen systematisk metode eller teknik. Der har gennem de seneste årtier været mange betydningsfulde interviewundersøgelser, hvor der ikke har været anvendt specifikke og systematiske analyseteknikker. Disse undersøgelser byggede på teoretisk viden om emnet, og der blev altså ikke anvendt avancerede analytiske teknikker under den teoretiske læsning af interviewene for at udvikle det righoldige meningsindhold. Dette kan tyde på, at det ikke er så vigtigt at benytte sig af forskellige analytiske værktøjer, men derimod at have en teoretisk viden om emnet i en undersøgelse, samt at stille teoretisk orienterede interviewspørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2015:306).

Vi benytter den teoretiske læsning i vores analyse af interviewene. Gennem vores forberedelse har vi sørget for at sætte os godt ind i de teorier vi benytter i vores projekt, hvilket har gjort, at vi har haft et bedre udgangspunkt for at foretage vores interviews. Derved har vi haft fokus på at stille teoretisk orienterede interviewspørgsmål. Dette har samtidig gjort, at vi ikke har følt os nødsaget til at søge tilflugt i at benytte specifikke analytiske værktøjer, da vi har haft en underbygget teoretisk viden inden for det emne, vi beskæftiger os med.

6. Verifikation

I den sjette fase skal man fastslå validiteten, reliabiliteten og generaliserbarheden af ens interviewresultater. Reliabiliteten er, hvor konsistente ens resultater er, og validitet indebærer om en interviewundersøgelse opnår det, der ønskes undersøgt (Kvale & Brinkmann, 2015:154-155).

Verifikation handler om, hvordan man kommer ud over positioner som subjektiv relativisme i interviews, hvor man søger en sand og objektiv mening. Når man taler om validitet er forskerens troværdighed et vigtigt aspekt. Her kan man blandt andet se på deres tidligere forskning på området (Kvale & Brinkmann, 2015).

Vi har i vores interviews valgt at interviewe nogle mennesker, der beskæftiger sig med det vi undersøger. Vi har eksempelvis interviewet en forbrugerøkonom, der er ekspert i hvordan folk forbruger, hvilket gør at det bidrager til, at vores interviewresultater bliver mere troværdige.

7. Rapportering

I den syvende og sidste fase opsummeres resultaterne fra undersøgelsen, samt de anvendte metoder. De skal leve op til videnskabelige kriterier, tage hensyn til undersøgelsens etiske aspekter og resultere i et læseværdigt produkt (Kvale & Brinkmann, 2015:154-155).

Interviewundersøgelser består ofte af lange, tunge og ordrette citater. Omfattende ordrette udskrifter kan betragtes som grundlæggende dokumentation af, hvad der er blevet fortalt i interviewene. De retoriske former, der indgår i tale- og skriftsprog kan overses, når man konstruerer ordrette interviewudskrifter med mange gentagelser, fyldord og ufuldstændige sætninger (Kvale & Brinkmann, 2015:341-342). I projektet har vi rapporteret vores resultater fra vores interviews på en sådan måde, at der inddrages citater, der ikke er alt for lange og derefter kommer med vores fortolkning af det på skriftsprog. Det gør, at læseren både får det ordrette citat samt får vores fortolkning af det.

4.5 Mixed Methods

Der er netop blevet redegjort for både survey og interview som metode, og derfor vil det være relevant at beskrive, hvordan disse metoder er blevet kombineret, hvilket vi vil gøre i dette afsnit.

Mixed Methods er en betegnelse for forskning, der kombinerer kvantitative og kvalitative metoder. Flere definerer Mixed Methods som “a design for collecting, analyzing, and mixing both quantitative and qualitative data in a study in order to understand a research problem” (Jæger, 2017:301). Mixed Methods er altså ikke en metode i sig selv, men et forskningsdesign, der kombinerer kvantitative og kvalitative data. Formålet med Mixed Methods er at skabe en ny viden, der kan være med til at skabe en forståelse af et problem.

En vigtig ting at diskutere inden for Mixed Methods-feltet er spørgsmålet om forskningsdesign, hvilket giver mening, da Mixed Methods er et design, der kombinerer flere forskellige metoder til at få et svar på et forskningsspørgsmål. Forskningsdesignet kan ses som bindeleddet mellem det overordnede forskningsspørgsmål og selve den konkrete undersøgelse. Gennem forskningsdesignet får forskeren fastlagt, hvilke konkrete metoder der er relevante at anvende for at skabe den viden, der bedst muligt vil kunne besvare forskningsspørgsmålet. Flere forskellige elementer indgår i et konkret forskningsdesign. Det handler først og fremmest om at afgrænse undersøgelsesfeltet og finde ud af, hvem der har de informationer man skal bruge for at besvare forskningsspørgsmålet. Det handler derefter om at beslutte og vælge, hvilke konkrete metoder man skal anvende. Derudover skal der også vælges, hvordan metoderne skal

kombineres. Der skal skelnes mellem tre forskellige forskningsdesigns. Metoderne kan kombineres i et sideløbende forløb, et sekventielt forløb, eller de kan indlejres i hinanden (Jæger, 2017). Når metoderne kombineres i et sideløbende forløb, undersøges problemstillingen samtidigt gennem en kvalitativ og kvantitativ delundersøgelse, hvorefter resultaterne analyseres sammen. En udfordring ved dette sideløbende forløb er, at resultaterne der udledes af den kvalitative og kvantitative undersøgelse, kan pege i hver sin retning. Dette kan blive opfattet som en svaghed for den samlede undersøgelse, og kan gøre det svært at drage endelige konklusioner på undersøgelsen. Denne udfordring kan dog også blive set som en styrke. Hvis den kvalitative og kvantitative undersøgelse giver vidt forskellige resultater, kan dette give anledning til at lave en efterfølgende undersøgelse, der kan gøre at man får en dybere forståelse af fænomenet. Hvis metoderne kombineres i et sekventielt forløb, gennemfører man delundersøgelserne i flere faser. Man kan tilrettelægge dette sekventielle forløb på to forskellige måder, det vil sige som to forskellige forskningsdesigns. Heraf et forklarende design og et udforskende design (Ibid.). Det forklarende design består af en kvantitativ undersøgelse, hvor forekomsten samt udbredelsen af et problem bliver afdækket. Dernæst bruges denne viden som baggrund for en kvalitativ undersøgelse, hvor man går mere i dybden med dette problem. Her laves der en samlet analyse, hvorfra der kan formuleres en konklusion. Det udforskende design består af en kvalitativ undersøgelse, der udforsker et problem. Det giver anledning til en række hypoteser om sammenhænge eller årsagsforklaringer, som man gennem en kvantitativ undersøgelse tester og laver en samlet analyse og konklusion af (Ibid.).

I dette projekt vil vi benytte det forklarende design, da vi først vil lave en kvantitativ undersøgelse om udbetalingen af de indefrosne feriepenge, for at finde ud af, hvor stor udbredelsen er, i forhold til det vi undersøger. Dernæst vil vi på baggrund af den viden vi får fra vores spørgeskema udføre kvalitativt semistrukturerede interviews for at få uddybet dette problem nærmere, og eventuelt gå dybere end det vi kom med vores kvantitative spørgeskemaundersøgelse.

4.6 Litteratursøgningsstrategi

Litteratur er fundamentet i det samfundsvidenskabelige problemorienterede projektarbejde. Der er derfor gjort brug af en metodisk tilgang til at fremsøge relevant litteratur ved udarbejdelse af projektet. Denne metodiske tilgang tager udgangspunkt i projektets problemfelt og problemformulering med henblik på at udvælge søgeord, der kan bruges til at finde relevant litteratur. Mængden af litteratur vedrørende dette problem er meget begrænset, da der ikke har været foretaget ændringer i ferieloven med henblik på udbetalingen af feriepenge siden 2003 (Retsinformation, 2003). Derfor har litteratursøgningen været fokuseret på det teoretiske aspekt

af, hvordan ekspansiv finanspolitik kan bruges til at rette op på en økonomi i recession. Vi havde en antagelse om, hvilke teorier der kunne bidrage til besvarelse af problemstillingen, hvilket er blevet brugt som udgangspunkt for litteratursøgningen. Nedenunder ses et eksempel på nogle af de mest brugte søgeord, der er blevet anvendt under litteratursøgningen.

Ekspansiv finanspolitik	Engangstilskud	Forbrugeradfærd	Keynes
Modigliani	Indefrosne feriepenge	Multiplikatoreffekt	Hjælpepakker
BNP	Ferielovgivning	Adfærdsøkonomi	Politik

Tabel 1.1

I tabel 1.1 ovenfor viser søgeord, der er blevet anvendt til at søge relevant litteratur, hvorefter projektets undersøgelsesområde er blevet afgrænset og problemformuleringen reformuleret. Ikke alt litteratur er lige relevant for et projekt, og det er derfor vigtigt at danne sig et overblik over, hvilke kilder der bidrager på bedst mulig vis i undersøgelsen. Dette er gjort ved en skematisk opstilling af fundne kilder for at identificere, hvad kilden kan bidrage med. Et eksempel på dette kan ses i tabel 1.2 nedenfor.

Navn, forfatter & årstal	Kildens formål	Kildens teori	Kildens resultater	Noter til kilden
Titel: Mental accounting matters. Forfatter: Richard Thaler. Publiceret: 1999	At forklare hvordan mennesker forbruger, baseret på hvilken slags indkomst de modtager, samt hvor stor glæde det udløser.	Kilden benytter teorien om mental accounting, som bliver beskrevet gennem hypoteser om, hvordan folk forbruger og hvilken værdi de tillægger en vare eller et tilbud.	Folk er mindre villige til at gøre ekstra for et tilbud, hvis startprisen er høj, end hvis den er lav. Der er mere tilbøjelige til at sælge aktier der er steget i værdi, end de aktier der er faldet i værdi.	Teorien om mental accounting kan bruges til at analysere, hvordan folk anser de indefrosne feriepenge og dermed udlede om folk burde være villige til at spendere dem.

Tabel 1.2

Den skematiske opstilling af fundne kilder har været med til at sørge for, at der bliver fundet relevant litteratur, som bliver anvendt på bedst mulig vis i projektet. Derudover giver det os et overblik over hvad kilderne indeholder, og hjælper os derfor både med at holde overblik over deres indhold, og over alle vores kilder.

4.7 Forskningsetik i undersøgelsen

Når man laver en undersøgelse eller anden form for forskning, er det vigtigt at tage højde for forskningsintegritet. Dette omhandler forskellige normer for god praksis inden for forskellige fag (Kristensen, 2019). Det er vigtigt for forskere samt studerende at imødekomme kriterierne for god og redelig forskning. I *Den danske kodeks for integritet i forskning* (2019) fremhæves tre principper for formelle og uformelle normer inden for god skik i forskning. Heraf *ærlighed*, *gennemsigtighed* og *ansvarlighed* (Ibid.). Ærlighed indebærer, at man som forsker eller studerende er ærlig i sin forskning såvel som projekt. Det indebærer ting som målsætninger, dataindsamling, resultater osv. Dertil kommer gennemsigtighed, som indebærer at der sikres at akademiske overvejelser stemmer overens med praksis for det felt man undersøger. Dette gøres for at sikre produktets troværdighed. Den sidste, ansvarlighed, betegner at de indgåede parter kan holdes ansvarlige for den forskning de har lavet (Ibid.).

De tre kriterier er med til at sikre forskningens redelighed og troværdighed. Et brud på dette kan betyde at forskningen bliver uredelig og tvivlsom. De mest alvorlige former for uredelig forskning består af *fabrikering*, *forfalskning* og *plagiering*. Den førstnævnte betyder, at forskeren har undladt at oplyse faktorer som hvordan og hvornår dataene er opstået, eller hvis forskeren selv har opdigtet dataene (Ibid.). Altså et brud på det andet princip for forskningsintegritet, gennemsigtighed. Vi sørger derfor for i projektet at oplyse, hvordan vi udarbejder vores empiriindsamlingsmetoder, hvor vi publicerer dem, hvilke metoder vi har brugt i forbindelse med at lave dem, og vigtigst illustrere spørgeskemaet som et bevis på dets autenticitet. Dernæst kommer forfalskning, som betyder, at man som forsker eller studerende, manipulerer udstyr, processer eller på anden vis udelader eller ændrer på resultater (Ibid.). I projektet tager vi højde for dette, på samme måde som fabrikering, ved at understøtte vores udsagn med et vedlagt bilag af spørgeskemaet, samt transskriberinger af alle vores interviews. Til sidst er der plagiering. Dette er hvis en forsker eller studerende benytter andres ideer, resultater eller lignende uden retmæssigt at kreditere dem (Ibid.). Derudover er der også selvplagiering, hvis man anvender ens eget materiale fra et tidligere arbejde, uden at angive det korrekt. Dette indgår også som et brud på normerne for god forskningspraksis under uredelig forskning (Ibid.). I projektet sørger vi for at referere retmæssigt til kilder og materiale, vi benytter.

4.8 Repræsentativitet af data

Som vi kort kommer ind på i vores metodedel, under spørgeskemaet, blev vores survey hovedsageligt offentliggjort på Facebook. Dette forringer vores samlede repræsentativitet og betyder, at vi skal forholde os ekstra kritisk overfor vores empiri, når vi analyserer de primære aldersgrupper – heraf under og over 30 år. Vi tager hovedsageligt udgangspunkt i disse to aldersgrupper under det første arbejdsspørgsmål. Af den årsag har vi blandt andet valgt at interviewe flere økonomer med vores survey som grundlag. Herfra har vi som nævnt forespurgt dem om deres opfattelse, af de tendenser vi har undersøgt. I den forbindelse holder vi vores empiri op mod deres officielle økonomiske undersøgelser, som vi taler om i nogle af vores interviews. Ikke desto mindre betyder det stadig, at vi forholder os kritisk overfor vores egen data, når vi diskuterer de førnævnte aldersgrupper, og bruger det ikke uden hjemmel i økonomernes data. Selvom vores empiri ikke har stor overordnet repræsentativitet, har den til gengæld høj repræsentativitet af unge. Denne del består af 56% i 20-29-års alderen. Ifølge Danmarks Statistik består unge i aldersgruppen 20-29 år i Danmark af lige under 800.000, ud af Danmarks befolkning på cirka 5,8 millioner (Danmarks Statistik). Dette svarer til 13,35% af befolkningen. Det vil sige, at for at vi kunne havde opnået en overordnet repræsentativitet i vores undersøgelse, skulle 13,35% af besvarelserne havde været unge frem for vores 56%.

5. Teori

5.1 Generelt om Keynes og økonomiske skolars syn på finanspolitik

For at forstå hvordan vi benytter nedenstående teorier i projektet, starter vi med at beskrive de grundelementer, de bygger på. Herunder hvordan de er opstået, og hvad de går ud på. Herfra kommer vi ind på, hvorfor de har en relevans for dette projekt, og i hvilken sammenhæng.

5.1.1 *Perspektiver på økonomien*

Vi vil i denne del redegøre for to forskellige perspektiver og ideologier, som beskriver, hvordan økonomi fungerer. Disse ideologier står i direkte modsætning til hinanden. Det ene perspektiv har en laissez-faire tilgang til økonomien, hvilket vil sige, at markedet fungerer bedst, hvis det bliver overladt til sig selv. Det medfører også, at man ønsker, at staten bør have en så lille indflydelse på markedet og dets økonomi som muligt. Det andet perspektiv peger på, at hvis staten ingen indflydelse har på markedet, så forekommer der en stor ustabilitet, særligt i tilfælde af økonomiske kriser. Med denne tilgang mener man altså ikke, at der kan forekomme økonomisk vækst eller at man kan få økonomien tilbage på rette kurs, hvis man overlader markedet til sig selv (Rochon & Rossi, 2016).

5.1.2 Den neoklassiske tradition (*laissez-faire*)

Den neoklassiske tradition analyserer og beskriver økonomiske beslutninger i de enkelte husholdninger samt virksomheder. Disse forudsættes at være rationelle, det vil sige at de træffer beslutninger, der er optimale for at nå deres målsætninger. De neoklassiske økonomer mente, at et marked med fuldkommen konkurrence er det samfundsøkonomisk mest effektive. Den klassiske økonom Adam Smith mente, at de principper der gjorde sig gældende på markedet, også måtte gælde for samfundet som helhed. Han opfattede altså makroøkonomien som summen af de enkelte individers handlinger. Som økonomisk politik mente Adam Smith og andre klassiske økonomer, at man bør styrke konkurrencen og ellers lade markederne passe sig selv. Det er det, man kalder “laissez faire”-politik (Grell & Rygner, 2016).

Den såkaldte laissez faire-politik ser hele makroøkonomien som værende i ligevægt, hvis alle markeder hver for sig også er i ligevægt. Det kalder man den generelle ligevægt. Denne generelle ligevægtsteori er en del af den neoklassiske tradition, og blev udbygget fra slutningen af 1800-tallet. Teorien påviste, at der eksisterer en generel ligevægt, men beskrev også, at økonomien ville bevæge sig hen imod en generel ligevægt, hvis økonomien skulle komme uden for ligevægten (Ibid.).

5.1.3 Den Keynes-inspirerede tradition

En anden tradition inden for økonomi tager udgangspunkt i den engelske økonom John Maynard Keynes og hans tanker, der blev fremsat i 1930'erne. Keynes var uddannet i den neoklassiske tradition, men i 1930'erne var den økonomiske situation præget af vedvarende lav aktivitet og høj arbejdsløshed, hvilket passede dårligt med den neoklassiske tese om, at økonomien skulle være på vej mod en ligevægt med fuld udnyttelse af ressourcerne. Det betød, at Keynes begyndte at tvivle på, om den neoklassiske model stemte overens med virkeligheden (Grell & Rygner, 2016), hvilket resulterede i at han lavede et opgør med den neoklassiske teori i “The General Theory of Employment, Interest and Money” fra 1936 (Keynes, 2018). I denne bog kom han med et forslag om en mere aktiv økonomisk politik (Grell & Rygner, 2016). Han har i bogen opstillet nogle forskellige faktorer, som han mener påvirker tilbøjeligheden til at forbruge. Et af de punkter kalder han for “*Changes in fiscal policy*”. Her skriver han:

“In so far as the inducement to the individual to save depends on the future return which he expects, it clearly depends not only on the rate of interest but on the fiscal policy of the government. Income taxes, especially when they discriminate against ‘unearned’ income, taxes on capital-profits, death-duties and the like are as relevant as the rate of interest; whilst the range of possible changes in fiscal

policy may be greater, in expectation at least, than for the rate of interest itself" (Keynes, 2018:84).

Keynes mente altså, at ændringen i forbruget ikke kun handler om rentesatsen, men også handler om den finanspolitik regeringen fører. Han nævner bl.a. skatter og arveafgifter som nogle af de poster, der er vigtige i den finanspolitik, der bliver ført. Den finanspolitik regeringen fører, har ifølge Keynes afgørende betydning for befolkningens tilbøjelighed til at forbruge.

Et andet punkt som Keynes anfægtede den neoklassiske teori med, var betydningen af usikkerhed. Han mente nemlig, at den økonomiske situation i 1930'erne viste, at der var en vis usikkerhed om fremtiden, hvilket gjorde at husholdninger og virksomheder holdt sig tilbage fra at forbruge og investere. Derudover mente han, at usikkerheden forøges, desto længere ud i fremtiden man kommer (Grell & Rygner, 2016). Han mente, at man uden regeringens magt kommer ind i perioder med stor ustabilitet. En af grundene til dette er netop, at vi lever i en verden der er præget af usikkerhed. Det var et centralt emne i Keynes' tanker. Han har selv skrevet: "*We simply do not know the future*" (Rochon & Rossi, 2016:26). Denne usikkerhed om fremtiden har ifølge Keynes store konsekvenser for hvordan individer agerer. Når der er denne usikkerhed og eventuelle pessimisme om fremtiden, ønsker individer ikke at forbruge, men i stedet spare op. Det er her den ekspansive finanspolitik kommer ind i billedet, som vi senere kommer ind på (Ibid.).

Som nævnt siger den neoklassiske teori, at økonomien selv vil søge tilbage til ligevægten, hvis den skulle være kommet uden for ligevægten. Denne teori siger dog ikke noget om, hvor lang tid tilpasningsprocessen vil tage, og derfor har Keynes også udtrykt: "*In the long run we are all dead.*" (Grell & Rygner, 2016, s. 19). Keynes anfægtede også den neoklassiske ide om at der eksisterer en generel ligevægt i økonomien på lang sigt. Han undersøgte i stedet, hvordan man kunne påvirke de kortsigtede konjunkturudsving. Dette mente Keynes, at man kunne gøre ved at påvirke den samlede efterspørgsel i samfundet, ved for eksempel at ændre på størrelsen af de offentlige udgifter eller skatter. Han introducerede dermed en ny form for aktiv finanspolitik (Ibid.)

5.1.4 *Operationalisering af neoklassisk versus Keynesiansk teori*

Vi har i denne opgave valgt at benytte os af den neoklassiske versus den Keynesianske økonomi, da vi undersøger statens rolle og indflydelse på forbrugeradfærden i forbindelse med udbetalingen af de indefrosne feriepenge. Derudover vil vi også inddrage den usikkerhed om fremtiden, som Keynes har formuleret. Dette vil vi gøre, da vi senere i opgaven vil analysere og diskutere, om der stadig er en usikkerhed om fremtiden, og om det holder folk tilbage fra at

forbruge, trods at man har fået udbetalt de indefrosne feriepenge. Dette leder os videre til at skrive om finanspolitik med et øget fokus på den ekspansive finanspolitik

5.2 Finanspolitik og ekspansiv finanspolitik

Finanspolitik er læren om, hvordan offentlige udgifter og indtægter påvirker økonomien (Sørensen, 1994). Finanspolitik indebærer økonomiske indgreb, der gennem ændringer i den offentlige sektors drifts- og anlægsudgifter og skatteindtægter sigter mod at påvirke nationalproduktet, arbejdsløsheden, betalingsbalancen og inflation, ved ændringer i den samlede efterspørgsel efter varer og tjenester. Derudover sigter finanspolitikken mod at påvirke den effektive efterspørgsel (Jespersen & Jensen, 2018).

I forbindelse med finanspolitikken har den offentlige sektor forskellige udgifter og indtægter. Hvis vi starter med at kigge på udgifterne, kan de opdeles i de diskretionære og de konjunkturafhængige (afledte) poster. Når der skal træffes beslutninger vedrørende de diskretionære poster, skal der tages stilling til konkrete udgifters størrelse. Et eksempel er, at de offentlige myndigheder kan træffe beslutninger diskretionært om drifts- og anlægsinvesteringer i form af broer, jernbaner, universiteter og hospitaler. Disse diskretionære udgiftsposter kan fastsættes ud fra et politisk ønske om at tilgodese den pågældende aktivitet og derefter lave et finanspolitisk indgreb. På den anden side er der nogle lovbundne udgifter, hvis størrelse man ikke kan fastsætte ved vedtagelse af en finanslov. Eksempelvis er det umuligt at afsætte et specifikt beløb til arbejdsløshedsunderstøttelse, da disse udbetalinger er forbundet med den konkrete konjunkturudvikling. Denne beløbsramme kan altså ikke i en finanslov dikteres af Folketinget, da det afhænger af hvordan de økonomiske konjunkturer ændrer sig. Et eksempel på disse økonomiske konjunktursvingninger kan være en stigende arbejdsløshed. Hvis arbejdsløsheden begynder at stige mere end man forventede, da man lavede finansloven, er staten nødt til at udbetale dagpenge, understøttelse og pensioner. Konjunkturudviklingen gør det altså umuligt at lovgive om posters samlede størrelse, da det afhænger af den fremtidige økonomiske udvikling (Jespersen & Jensen, 2018).

5.2.1 Kontraktiv og ekspansiv finanspolitik

Det makroøkonomiske system er ikke selvregulerende. Under økonomiske kriser har politikerne fx magten til at kontrollere, hvilke knapper der skal trykkes på, og de bestemmer således om der skal føres en ekspansiv eller kontraktiv finanspolitik (Jespersen & Jensen, 2018). Hvis regeringen ønsker at begrænse efterspørgslen i situationer, hvor man ønsker at sænke aktivitetsniveauet, kan man føre en kontraktiv finanspolitik, ved enten at skære ned på de offentlige udgifter eller øge skatten. Her vil der ofte ske en nedgang i beskæftigelsen. På

den anden side er der den ekspansive finanspolitik, som man benytter, hvis man ønsker at aktivitetsniveauet skal øges. Det kan man bl.a. gøre ved at forøge de offentlige udgifter eller sænke skatterne. Ved at gøre dette stimulerer man efterspørgslen i samfundet ved at forøge folks disponible indkomster. For at simplificere det, kan man sige, at man ved den ekspansive finanspolitik øger de offentlige udgifter og/eller sænker skatten, hvilket gør at den samlede efterspørgsel stiger, som vil føre til, at nationalindkomsten stiger (Grell & Rygner, 2016).

Som det blev nævnt tidligere, lever vi ifølge Keynes i en verden, der er præget af usikkerhed. Denne usikkerhed om fremtiden og den faldende efterspørgsel gør ifølge Keynes, at regeringen bør gribe ind og have en stabiliserende indflydelse på markedet. Når samfundet befinder sig i en recession med stor usikkerhed om fremtiden, kan regeringen søge at forbedre den økonomiske aktivitet med ekspansiv finanspolitik. Ved for eksempel at overføre penge til individer resulterer det i et højere forbrug, som også betyder en højere efterspørgsel (Rochon & Rossi, 2016).

Man kan sige, at der er en gensidig afhængighed mellem det private forbrug og den samlede indkomst i samfundet. Hvis man ændrer sit private forbrug, vil det gøre at der kommer en konjunkturudvikling i samfundet. Befolkningens forbrug hænger altså sammen med indkomstoverførsler fra det offentlige. Dette gælder fx børnetilskud, boligsikring og offentlige pensioner (Grell & Rygner, 2016). I dette projekt vil vi have fokus på udbetalingen af indefrosne feriepenge, og se hvordan det har påvirket efterspørgslen og ikke mindst forbruget i Danmark.

5.2.2 Operationalisering af finanspolitik

Finanspolitik er som tidligere nævnt læren om, hvordan offentlige udgifter og indtægter påvirker økonomien. Den udgør økonomiske indgreb, der gennem ændringer i den samlede efterspørgsel efter varer og tjenester forsøger at påvirke nationalprodukt, arbejdsløshed, betalingsbalance og inflation. Vi er klar over, at de indefrosne feriepenge ikke er en egentlig offentlig udgift, men på den anden side kan man argumentere for, at udbetalingen af de indefrosne feriepenge kan ses som et økonomisk indgreb, der gennem ændringer i den samlede efterspørgsel efter varer og tjenester forsøger at påvirke nationalprodukt, arbejdsløshed, betalingsbalance og inflation.

Den ekspansive finanspolitik er som tidligere nævnt en finanspolitik man benytter, hvis man ønsker at aktivitetsniveauet skal øges. Som det blev beskrevet i vores problemfelt, er der sket et væsentligt fald i BNP i 2020, hvilket må betyde, at der også er sket et fald i aktivitetsniveauet.

Derfor vil vi altså benytte den ekspansive finanspolitik, da vi ser den som et redskab og en måde at føre finanspolitik på, som regeringen har benyttet sig af.

5.3 Livscyklushypotesen

For at man kan undersøge, hvordan danskerne bruger deres feriepenge, er det relevant at finde ud af, hvem der hovedsageligt sparer penge op, modsat de mennesker som bruger pengene med det samme. Franco Modigliani har udviklet en teori om netop dette emne, som han navngav livscyklushypotesen. Teorien omhandler personers forbrugstendenser, og antager, at folk sparer penge op i relation til deres alder, og ikke deres indkomst (Modigliani, 1992).

Man kan antage, at man er mere tilbøjelig til at spare penge op, hvis man tjener flere penge, da man har et større rådighedsbeløb efter faste udgifter, men det er Modigliani uenig i. Modiglianis hypotese antager, at folk allokerer deres ressourcer forskelligt gennem deres levetid afhængigt af deres forbrug. Derudover antager han også, at en højere løn leder til et større forbrug, og ikke en større opsparing. Derfor opsparer folk uafhængigt af deres indkomst, men afhængigt af deres alder. Hypotesen bygger i stedet på, at unge mennesker sparer mere op end ældre mennesker. Dette indebærer også at lande med en høj befolkningsvækst i længden vil have en bedre national opsparingsprocent end lande med en lavere befolkningsvækst (Ibid.).

Hypotesen går derfor ud fra, at hvis en person modtager penge på et givent tidspunkt i vedkommendes liv, så bliver de allokeret til forbrug afhængigt af individets alder (Ando & Modigliani, 1963). En ung person vil derfor i højere grad spare sine indefrosne feriepenge op, mens en ældre person i højere grad vil anvende dem til forbrug. Med udgangspunkt i denne hypotese har vi udsendt en survey, som vi ønsker at benytte i en analyse af vores data, med henblik på at teste hypotesen. Vi vil med denne teori undersøge, om der er en sammenhæng mellem alder, indkomst og forbrug.

5.4 Mental accounting

Udover livscyklushypotesen kan man også anvende Richard Thalers teori om mental accounting. Det er en adfærdsøkonomisk teori, som beskriver, hvordan en privatperson holder et mentalt regnskab over sine udgifter. Det er ikke et regnskab, hvor indtægter og udgifter bliver bogført og redegjort for i en årsrapport. Derimod er det en form for psykologisk bogføring, som foregår i dagligdagen uden et større regnestykke indblandet (Thaler, 1999). Teorien beskriver, hvordan man med mental accounting øremærker udgifter til for eksempel husleje og mad, mens indtægter deles op mellem normal indtægt og uventet indtægt. Der beskrives også, hvordan uventede indtægter kategoriseres forskelligt. En gevinst på et sportsvæddemål anses som værende en useriøs uventet indkomst, hvorimod at få penge tilbage i skat, er en mere seriøs uventet indkomst. Man bruger derfor pengene forskelligt, og med en mere seriøs uventet indkomst er folk derfor også mere tilbøjelige til at spare op (Ibid.). Dette vil alt sammen i analysen kobles til udbetalingen af de indefrosne feriepenge, hvor det vurderes, hvor seriøse eller useriøse feriepengene opfattes af forbrugerne; hvorledes forbrugerne allokerer pengene til forbrug eller opsparing.

6. Analyse af spørgeskema

Vi vil i analysen af spørgeskemaet begynde med at præsentere de data, vi er kommet frem til igennem vores spørgeskemaundersøgelse. Vi vil heraf udlede tendenser, som vi derefter vil understøtte med teorier og semistrukturerede ekspertinterviews. Til sidst vil der være en overordnet sammenfatning på analysen, som bliver taget op i diskussionen.

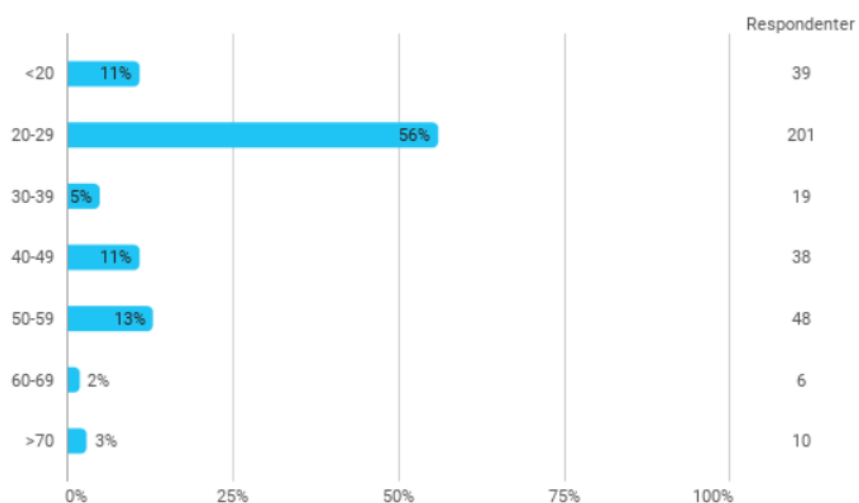
6.1 Præsentation og fortolkning af data

For at få en generel viden om, hvordan det har påvirket forbrugeradfærden at få udbetalt de indefrosne feriepenge, har vi udarbejdet en spørgeskemaundersøgelse. Spørgeskemaet var offentligt i cirka en måned, hvorefter vi lukkede det. I det følgende afsnit vil vi præsentere og fortolke på de indsamlede data. Dette gør vi for at skabe overblik for læseren, og for yderligere at kunne udarbejde en samlet analyse på, hvordan det har påvirket forbrugeradfærden, samt om det har haft den ønskede effekt på samfundsøkonomien.

Det samlede antal respondenter endte på 407 hvoraf 361 af respondenterne gennemførte undersøgelsen. Vi har valgt udelukkende at fokusere på de respondenter der har gennemført spørgeskemaet. Fordelingen af disse respondenter består af 139 mænd, 219 kvinder og 3 der har svaret 'andet'. Yderligere ses det på grafen herunder, at respondenterne hovedsageligt er i 20–29-års alderen med 56%. Derudover havde tre aldersgrupper en relativ høj repræsentativitet. Dette gælder aldersgrupperne unge under 20 år på 11%, de 40–49-årige på

11% og de 50–59-årige på 13%. Det kan her aflæses, at alle aldersgrupper er repræsenteret til en vis grad, dog ses der også en overrepræsentation af respondenter i alderen 20–29, som det også er beskrevet i metodeafsnittet. Vi har i projektet valgt at lægge vægt på aldersgrupperne med folk under 30 år og folk over 30 år. Samlet set ender vi derfor med at have 67% af respondenterne under 30 år, og 34% af respondenterne over 30 år. I starten analyserede vi på respondenternes beskæftigelse, men vi fandt senere ud af, at der var større forskel på, hvad respondenterne har svaret baseret på deres alder, i forhold til beskæftigelse. Vi vil senere i opgaven benytte livscyklushypotesen til at understøtte dette.

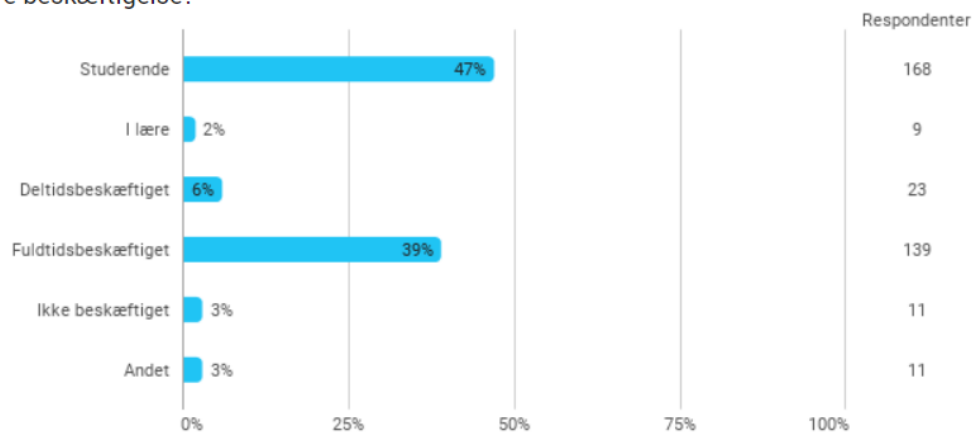
Hvad er din alder?

Graf 2.1 viser aldersfordelingen af respondenter i spørgeskemaet

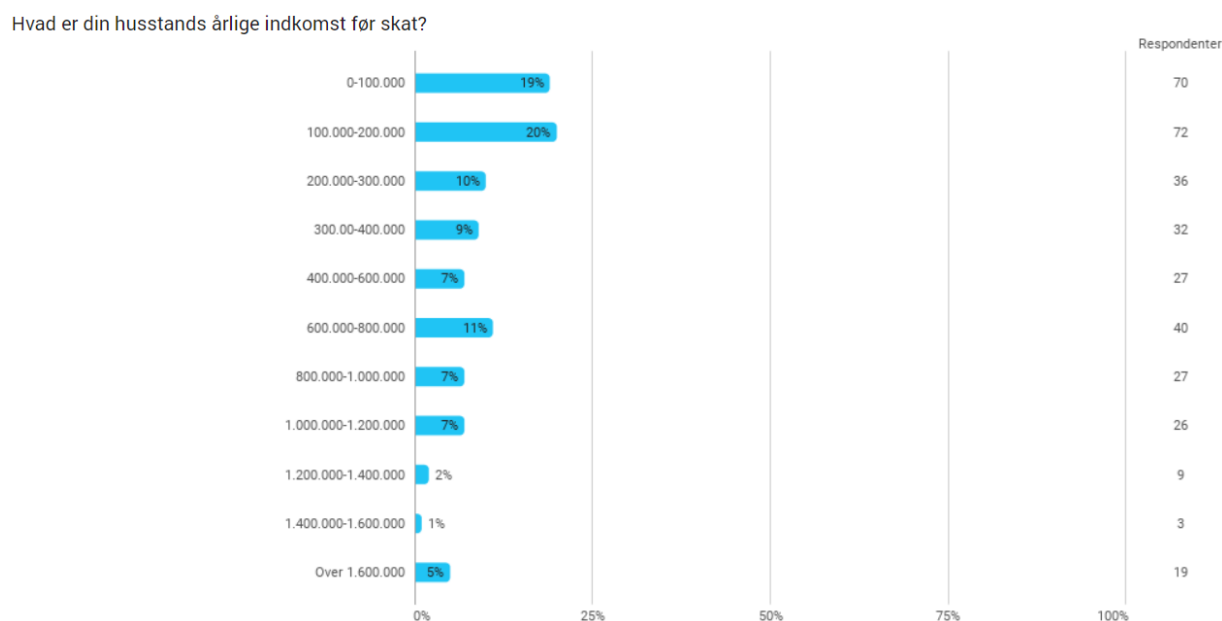
Af graf 2.2 kan det aflæses, at 47% af vores respondenter er studerende. Den næstmest repræsenterede gruppe er fuldtidsbeskæftigede med 39%. Derefter er de mindre repræsenterede grupper: i lære med 2%, deltidsbeskæftiget med 6%, ikke beskæftiget og andet med 3% hver. Det kan her aflæses, at de to største grupper er studerende og fuldtidsbeskæftigede, hvilket stemmer overens med vores egen omgangskreds, samt at vores forældre, som tidligere nævnt, har udsendt spørgeskemaet til deres omgangskreds.

Hvad er din primære beskæftigelse?

Graf 2.2 viser respondenternes primære beskæftigelser

På graf 2.3 ses respondenternes årlige husstandsindkomst. Her er der en relativt høj repræsentativitet, dog med størstedelen der tjener 0-200.000 kr. svarende til 39% af respondenterne. Derudover er der 19% af respondenterne, der har en årlig husstandsindkomst på mellem 200.000 og 400.000 kr. De respondenter, der har en årlig husstandsindkomst mellem 400.000 og 800.000 kr., svarer til 18%. 14% af respondenterne tjener mellem 800.000 og 1.200.000 kr. Til sidst er der de af respondenterne, der tjener over 1.200.000 med en repræsentativitet på 8%.

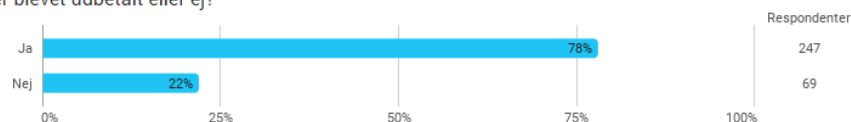

Graf 2.3 viser respondenternes årlige husstandsindkomst

Det er vigtigt at pointere, at vi har en væsentlig fejkilde i vores spørgeskema, som ikke er beskrevet i surveydelen under metoder. Denne fejkilde beskriver vi først her, da fejkilden opstår, idet vi skal analysere på spørgeskemaet.

Fejkilden opstår, fordi vi tilføjede et ekstra spørgsmål der sorterede de respondenter fra, der svarede 'nej' til spørgsmålet. Spørgsmålet ses i graf 2.4. Denne ændring blev tilføjet da vi allerede havde opnået 45 respondenter. Efter spørgeskemaet blev udgivet, blev vi gjort opmærksomme på, at man ikke kunne svare, at man slet ikke havde optjent feriepenge – blot om man havde fået dem udbetalt eller ej. Denne gruppe af respondenter har påvirket spørgeskemaet således, at der i pågældende spørgsmål er færre respondenter end på resten af spørgsmålene. Dette fald kan ses i spørgsmålet, da der kun er 316 besvarelser, hvor de resterende spørgsmål har 361 respondenter.

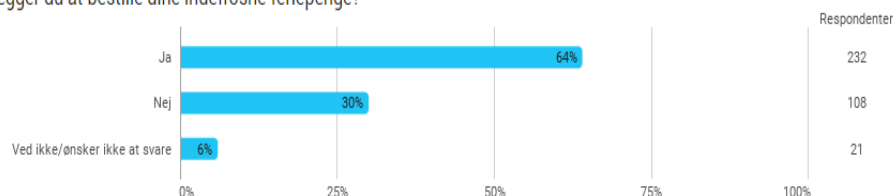
Har du optjent feriepenge, uanset om de er blevet udbetalt eller ej?

Graf 2.4 viser om respondenterne har optjent feriepenge

På graf 2.5 kan man se, at 64% af respondenterne har bestilt eller planlægger at bestille deres feriepenge. Hertil har 30% af respondenterne svaret, at de ikke har tænkt sig at bestille deres indefrosne feriepenge. De resterende 6% har svaret, at de enten ikke har taget en beslutning endnu, eller ikke ønsker at svare. En årsag til denne tendens kan være relateret til respondenternes alder. Troels Kromand Danielsen påpeger i interviewet, at valget om at bestille feriepenge, kan hænge sammen med, hvor lang tid man har tilbage på arbejdsmarkedet. Han forklarer, at det vil kunne betale sig for folk, der ikke betaler topskat og har lang tid til pensionsalderen, at få udbetalt de indefrosne feriepenge og sætte dem ind på en opsparingskonto eller investere dem i nogle aktier, og lade dem stå i flere år. Situationen ville derimod være en anden for en, der eksempelvis kun har to år tilbage på arbejdsmarkedet (Danielsen, T., 2020, bilag 1). Derudover mener Kai Lindberg, at der kan være en større tendens til at få dem udbetalt hvis man er ung, i forbindelse med en høj forbrugskvote. Yderligere kan dette kobles sammen med, at folk føler, at de kan få mere ud af pengene ved at udbetale dem nu, fremfor at lade dem stå til de går på pension (Lindberg, 2020, bilag 2). Samtidigt kan valget om at bestille feriepenge være afhængigt af, hvor stort et beløb man kunne få udbetalt. En årsag til at folk på daværende tidspunkt ikke havde truffet en beslutning om, hvorvidt de ville bestille deres feriepenge kan være, at spørgeskemaundersøgelsen blev udsendt i oktober, hvilket var lige da tilbuddet blev tilgængeligt. Dermed havde folk stadig indtil udgangen af november, til at beslutte sig om, hvorvidt de ville bestille deres feriepenge eller ej.

Har du fået, eller planlægger du at bestille dine indefrosne feriepenge?

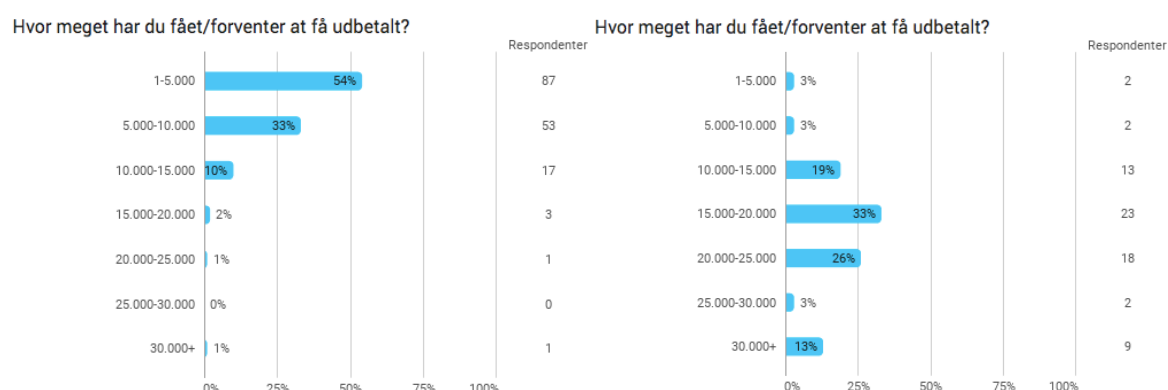
Graf 2.5 viser om respondenterne har bestilt feriepenge

På graferne 2.6 & 2.7 kan der ses fordelingen af respondenternes forventede/udbetalte indefrosne feriepenge opdelt i aldersgrupperne: under 30 og over 30 år. Af de samlede respondenter i undersøgelsen, havde 39% fået udbetalt mellem 1.000–5.000 kr., og næstmest

havde 24% fået udbetalt mellem 5.000–10.000 kr. Den store repræsentativitet af udbetalinger mellem 1.000-10.000 kroner skyldes, at 47% af vores respondenter er studerende. De studerende skal have et arbejde, som primært er et deltidsarbejde, for at få udbetalt feriepenge, og har derfor et lavere feriepengebeløb til rådighed end de fuldtidsbeskæftigede. Dette ses også tydeligt, hvis vi inddeler svarene blandt folk under 30 og over 30 år. Denne observation er cheføkonom Troels Kromand Danielsen også enig i, da han siger:

”Som studerende for eksempel, selvfølgelig har man en indkomst ved siden af, men den udbetaling der ligger, er jo forholdsvist begrænset, fordi den indkomst man har supplerende til SU’en (...) er lidt begrænset i sammenligning med en fuldtidsbeskæftiget” (Danielsen, T., 2020:3, bilag 1).

Ved at tage udgangspunkt i citatet kan man inddrage teorien om mental accounting. Respondenter under 30 år har hovedsageligt modtaget under 10.000 kroner i feriepenge, og er derfor mere tilbøjelige til at se på pengene som en useriøs uventet indkomst, og vælger derfor at få pengene udbetalt. Dette modsætter sig livscyklushypotesen, som ville have antaget, at de unge ikke ville have fået dem udbetalt, og gemt dem til deres pension, da hypotesen netop antager at unge sparer penge op, mens ældre bruger pengene (Modigliani, 1992).

Graf 2.6 & 2.7 viser det forventede udbetalte beløb af feriepenge, for hhv. respondenter under og over 30 år

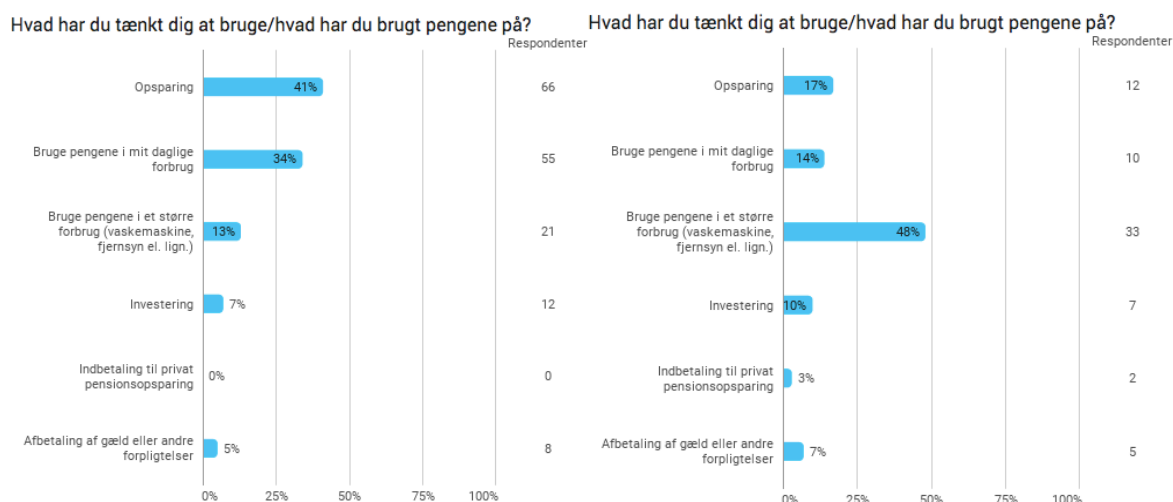
Derudover kan det i graferne 2.8 & 2.9 udledes, at der også er en tendens til, at respondenterne under 30 år hælder over mod at spare pengene op eller at bruge pengene i det daglige forbrug, frem for at bruge pengene i et større forbrug. Som det fremgår af graf 2.8, vil 41% af respondenterne under 30 år sætte pengene ind på en opsparingskonto, hvor 34% vil bruge pengene i det daglige forbrug. Ann Lehmann Erichsen forklarer i forlængelse af dette, at årsagen til at unge siger, at de sætter pengene på deres opsparing – frem for at bruge dem i sit daglige forbrug – skyldes, at deres opfattelse af det daglige forbrug afhænger af, hvordan de bruger pengene. For eksempel forklarer hun, at hvis unge får flere penge til rådighed, har de en tendens til at bruge pengene i deres daglige forbrug, da de i forvejen kunne have svært ved at

få pengene til at række hele måneden. Det daglige forbrug kan i denne sammenhæng betyde, at de har flere penge at købe dagligvarer og lignende for. Deres opfattelse af dette forbrug indgår derfor ikke under større forbrug eller daglige forbrug, da deres opfattelse indebærer, at der skal mere til for at øge forbruget. Dette er Ann Lehmann Erichsen delvist enig i. For at øge forbruget skal der måske mere til end blot det ekstra beløb, som gør det nemmere at komme gennem måneden. For at det kan kategoriseres i det daglige forbrug, skal det have en form for effekt, der vil forbedre deres liv i en vis grad. Ses det i modsætning til et større forbrug, er forskellen endnu større. Bruger man eventuelt pengene på en ny vaskemaskine eller et fjernsyn, sågar en bil eller renovation af bolig, er glæden betydeligt større, og pengene opfattes derfor i højere grad brugt i et større forbrug (Erichsen, 2020, bilag 3).

Yderligere kan vi se, at dem over 30 år primært vil bruge pengene i et større forbrug. Dette gælder for 48% af respondenterne, og hænger sammen med livscyklushypotesen, som mener, at ældre mennesker bruger penge i stedet for at spare dem op. Årsagen til at pengene bruges, hviler også på andre faktorer. Eksempelvis har mange banker en negativ indlånsrente når beløbet overstiger 100.000 kroner, hvilket betyder, at man skal betale for at have sine penge stående i banken. Kai Lindberg oplyser, at det får kunder til at forbruge pengene, fremfor at have dem på deres opsparing (Lindberg, 2020, bilag 2). Derudover kan Troels Kromand Danielsen fortælle, at detailhandlen har fået en bedre økonomi efter udbetalingen af feriepengene, men at ikke alle de udbetalte feriepenge er gået til detailhandel (Danielsen, T., 2020, bilag 1). Man kan derudover benytte Richard Thalers teori om mental accounting til at påpege, hvad der kan have fået de 47% under 30 til at vælge at forbruge pengene. Mental accounting implicerer, at man kategoriserer uventede indkomster efter deres seriøsitet, og fordeler dem afhængigt af kategorien (Thaler, 1999). Her kan man argumentere for, at unge som får et småbeløb, blot lader pengene løbe ind på deres bankkonto, hvorefter de bliver brugt i deres daglige forbrug. Dette kan enten være i form af lidt dyrere dagligvarer, lidt ekstra tøj eller andre småting, som forbrugerne normalt ikke havde købt så meget af i den pågældende måned (Erichsen, 2020, bilag 3).

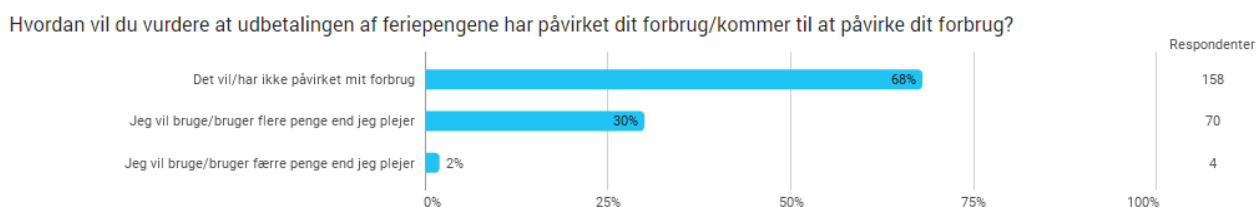
Franco Modiglianis hypotese om livscyklussen kan også nævnes. Den implicerer, at de unge vil spare pengene op, mens de ældre hovedsageligt vil bruge dem (Modigliani, 1992), og det har en delvis korrelation med vores data. 40% af respondenterne under 30 år svarede, at de ville sætte deres indefrosne feriepenge ind på en opsparing, hvor kun 17% af respondenterne over 30 svarede, at de ville gøre dette. Derfor passer vores empiri delvist til teorien. Det passer delvist, da selvom tendensen til opsparing var dobbelt så stor blandt unge som folk over 30, så svarede 47% af respondenterne under 30, at de ville bruge pengene på enten det daglige forbrug

eller et større forbrug. De unge har i højere grad valgt at bruge pengene i det daglige forbrug, og det kan forklares ved, at 53% af dem under 30 fik 1-5000 kroner, og samlet 86% af den samme aldersgruppe fik under 10.000 kroner udbetalt af deres indefrosne feriepenge. Der har derfor ikke været midlerne til at købe større varer, medmindre de unge havde en større opsparing på forhånd. Dette stemmer også overens med, at folk over 30 i lav grad valgte at bruge dem til opsparing.

Graf 2.8 & 2.9 viser brugen af feriepenge for respondenter hhv. under og over 30 år

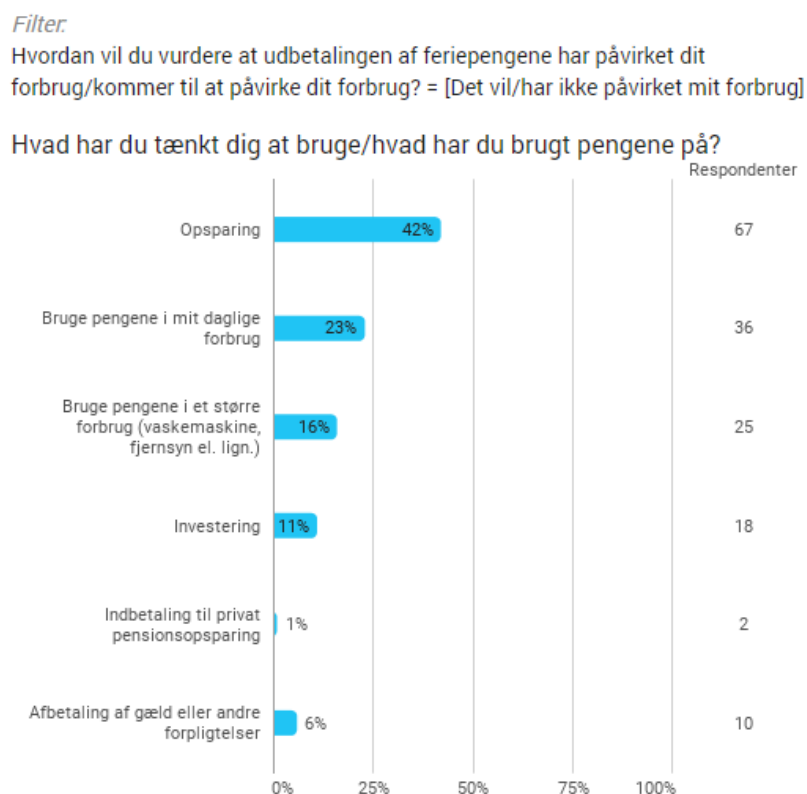
På graf 2.10 kan det aflæses, at 68% af respondenterne har svaret, at udbetalingen af de indefrosne feriepenge ikke vil påvirke deres forbrug og at 30% har tænkt sig at øge deres forbrug. Eftersom formålet med feriepengene var, at de skulle øge danskernes forbrug, kan man derfor antage at målsætningen med udbetalingen er mislykkedes, hvis 68% ikke ønsker at øge deres forbrug. Vi kan dog se ud fra den indsamlede data, at det kun er 41% under 30 år og 17% over 30 år, som ønsker at spare pengene op, og derfor ikke forbruge dem. Set i lyset af vores ekspertinterviews samt de indsamlede data kan man udlede, at respondenterne fejlagtigt svarer, at det ikke vil påvirke deres forbrug.

Graf 2.10 viser respondenternes vurdering af udbetalingen af feriepenge, på deres forbrug

Hvis man tager respondenterne fra graf 2.10, som har svaret “Det vil/har ikke påvirket mit forbrug” og anvender de respondenter som et filter til spørgsmålet om, hvad de har brugt deres penge på, kan det af graf 2.11 udledes, at det kun er 42% som har svaret, at de vil bruge pengene

til opsparing. 39% har svaret, at de vil bruge det på et vilkårligt forbrug, mens 11% har valgt investering, og til sidst at 6% vil benytte dem til afbetaling af gæld. Dette er med til at sende pengene ud i økonomien. Det ses i denne sammenhæng, at 56% af respondenterne, som har svaret, at det ikke vil påvirke deres forbrug, alligevel forbruger pengene. Man kan derfor diskutere, om spørgsmålet enten er misforstået, eller om respondenterne blot ikke har haft indsigt i, hvad der er et forbrug. Dette vil vi komme nærmere ind på i diskussionen.

Graf 2.11 viser respondenternes forventede brug af deres feriepenge

6.2 Konklusion af analysen af spørgeskemaundersøgelsen

Gennem vores analyser ønskede vi at teste og om muligt falsificere teorierne om livscyklushypotesen og mental accounting, men begge teorier endte med at være både korrekte og ukorrekte på forskellige områder. Der var en åbenlys tendens til, at unge hovedsageligt sparer flere penge op end personer over 30, og dette er hvad livscyklushypotesen indebærer. livscyklushypotesen havde dog ikke mulighed for at besvare, hvorfor den anden andel af unge brugte deres penge. Her kunne vi ved hjælp af mental accounting forklare, at man kategoriserer penge forskelligt, og at det mindre beløb som unge har fået udbetalt, bliver kategoriseret til dagligvareforbrug. Begge teorier er derfor falsificeret, da det nærmere var en blanding af teorierne som i denne situation havde ret. Det kan have krævet at alle aldersgrupper fik udbetalt det samme beløb, for at en af teorierne kunne verificeres. Teorierne i sig selv er ikke fuldstændigt falsificeret i alle situationer, men blot omkring udbetalingen af de indefrosne

feriepenge. De udbetalte feriepenge har derfor påvirket unges dagligvareforbrug, mens de hovedsageligt har påvirket forbruget på større forbrugsvarer blandt folk over 30. Næsten halvdelen af alle under 30 har valgt at spare pengene op, hvilket ikke har været hensigten med feriepengene. Dog har den anden halvdel af unge samt størstedelen af dem over 30 valgt at bruge dem i et forbrug, og dette kan man se i statistikkerne for detailhandlen i oktober måned, 2020 (Danmarks Statistik, 2020B).

7. Diskussion

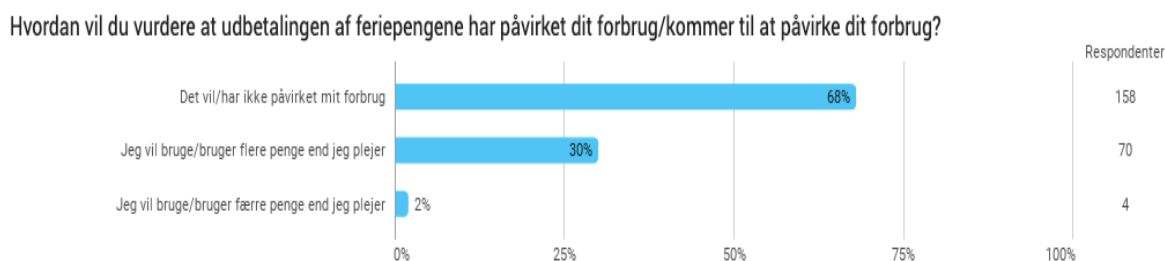
Gennem vores spørgeskema og interviews har vi fået et indblik i, hvordan udbetalingen af de indefrosne feriepenge har haft indflydelse på folks forbrug og Danmarks samfundsøkonomi. På den baggrund har vi netop analyseret, hvordan udbetalingen af de indefrosne feriepenge har påvirket forskellige aldersgrupper i det danske samfund. Vi har i vores analyse haft et øget fokus på at sammenligne folk under 30 år med folk over 30 år, for at se hvordan det har påvirket deres forbrug forskelligt, at de har fået udbetalt deres indefrosne feriepenge. Dette har vi gjort på baggrund af de adfærdøkonomiske teorier: livscyklushypotesen og mental accounting.

I diskussionen vil vi have et mere makroøkonomisk perspektiv på, hvordan det har påvirket økonomien at udbetale indefrosne feriepenge. Her vil der blive skabt et overordnet blik på, hvilken effekt udbetalingen har haft, og derudover vil der blive diskuteret, om det alt i alt har haft den ønskede effekt.

7.1 Påvirkning på samfundsøkonomien og ønskede effekt?

For at svare på spørgsmålet om, hvorvidt det har påvirket samfundsøkonomien, og om det har haft den ønskede effekt, at udbetale de indefrosne feriepenge, vil vi dels benytte os af en af graferne fra vores spørgeskemaundersøgelse, men også inddrage nogle citater fra de forskellige interviews med økonomerne som støtte til dette. Dertil vil vi inddrage nogle statistikker fra Danmarks Statistik, for at se hvordan det reelt har påvirket økonomien.

Som det blev nævnt i vores analyse, spurgte vi respondenterne i vores spørgeskema, hvordan det har påvirket deres forbrug, at de har fået udbetalt deres indefrosne feriepenge. Herunder ses hvad vores respondenter svarede.

Graf 2.10 viser respondenternes vurdering af udbetalingen af feriepenge, på deres forbrug

Majoriteten på 68% svarede, at udbetalingen af de indefrosne feriepenge ikke har påvirket deres forbrug. Dog er der også en andel på 30%, der har svaret, at det har påvirket deres forbrug, så de bruger flere penge end de plejer, mens kun 2% har svaret at de bruger færre penge end de plejer. Som nævnt i problemfeltet var hensigten med udbetalingen af de indefrosne feriepenge at sætte gang i forbruget og den danske økonomi. Man kan argumentere for, at der er kommet gang i forbruget i et vist omfang, men hvis hensigten var at få gang i forbruget blandt den ferieberettigede befolkning og at udbetalingen skulle gå til forbrug (BankNordik, 2020), har det ifølge vores spørgeskema ikke haft den ønskede effekt. Der forekommer dog en vis usikkerhed i dette spørgsmål; som vi også nævnte i analysen er der 56% af respondenterne (se graf 2.11), som har svaret, at det ikke vil påvirke deres forbrug, som alligevel forbruger de indefrosne feriepenge. Dette spurgte vi ind til i vores interview med Ann Lehmann Erichsen, hvortil hun svarede:

“Det kommer ikke bag på mig. De siger en ting, og det er fordi de har en opfattelse, men det er jo ikke altid så realistisk. Det som folk nok tænker er, at jeg har brugt det (feriepengene, red.) i det daglige forbrug, for i forvejen har jeg måske svært ved at få pengene til at holde hele måneden. Når jeg så siger, at det går ind i det daglige forbrug, så har jeg jo bare lidt flere penge at købe mad, medicin, rengøringsmidler og toiletpapir for (...). Det er deres perception af det.” (Erichsen, 2020:4-5, bilag 3).

Ann Lehmann Erichsen mener altså, at folk ubevidst bruger flere penge efter udbetalingen af de indefrosne feriepenge, fordi folk efter udbetalingen har lidt ekstra penge at bruge i deres daglige forbrug. Denne udtalelse hænger godt sammen med, at Danmarks Statistisk har undersøgt, hvor meget detailsalget er steget efter udbetalingen af de indefrosne feriepenge. Denne statistik viser, at detailomsætningen er steget med 8,2% fra september 2020 til oktober 2020 (Danmarks Statistik, 2020B). Folks disponible indkomst efter udbetalingen af feriepengene er derfor blevet højere i den måned, hvor de fik udbetalt de indefrosne feriepenge, hvilket kan være grunden til at detailomsætningen er steget. På den baggrund kan det udledes,

at det at regeringen har ført en ekspansiv finanspolitik, og udbetalt de indefrosne feriepenge, har haft en effekt på forbruget og samfundsøkonomien, men spørgsmålet er, om det har haft den ønskede effekt. Som det blev nævnt i teoriafsnittet, fører man ekspansiv finanspolitik, hvis man ønsker, at aktivitetsniveauet skal øges. Det at detailomsætningen er steget med 8,2% fra september til oktober 2020 må betyde, at det at øge aktivitetsniveauet har virket. Keynes' usikkerhed om fremtiden kan i denne forbindelse også nævnes. Han mener, som nævnt tidligere, at vi lever i en verden der er præget af usikkerhed. Når samfundet befinder sig i denne usikkerhed, kan regeringen søge at forbedre den økonomiske aktivitet med ekspansiv finanspolitik, som regeringen har valgt at gøre ved at udbetale de indefrosne feriepenge. Dog kan det udledes af vores spørgeskema, at majoriteten siger, at udbetalingen af indefrosne feriepenge ikke har påvirket deres forbrug. Spørgsmålet er dog, hvorfor folk har valgt at få udbetalt deres feriepenge, når det for majoritetens vedkommende ikke påvirker deres forbrug. Dette kunne være et tegn på, at folk stadig har en vis usikkerhed om fremtiden. Som det blev nævnt i teoriafsnittet, har usikkerheden om fremtiden store konsekvenser for, hvordan individer agerer. Det gør, at folk ikke ønsker at forbruge, men i stedet sparer dem op. Her kan der argumenteres for, at regeringen i forbindelse med udbetalingen af de indefrosne feriepenge, og ved at føre en mere ekspansiv finanspolitik, har forsøgt at påvirke den samlede efterspørgsel. Hvis man ser på dataene fra spørgeskemaundersøgelsen, har det ikke påvirket den samlede efterspørgsel, da størstedelen af respondenterne har svaret, at de ikke vil øge deres forbrug efter udbetalingen af de indefrosne feriepenge. Dog har respondenterne, som nævnt i analysen, ikke komplet indsigt i, hvordan udbetalingen af feriepengene påvirker deres forbrug. Hvis der udelukkende ses på dataene fra spørgeskemaet, har det ikke haft den ønskede effekt at udbetale de indefrosne feriepenge. Hvis respondenterne selv har opfattelsen af, at det ikke vil påvirke deres forbrug, kan det betyde, at de har en usikkerhed om fremtiden. Jesper Jespersen nævner i forbindelse med usikkerheden i krisetider en årsag til, at folk i dette tilfælde vælger at få deres feriepenge udbetalt:

“Hvis man lever i usikre tider, og er der noget der kendetegner coronaen, så er det da at ingen ved, hvordan den udvikler sig, (...) det at folk hæver dem, det er så et udtryk for at der er en øget nervøsitet, eller at der er en mulighed for at dække en usikker situation. Jo, man ønsker at spare dem op, men ikke til at sikre ens alderdom, men i virkeligheden til at sikre ens nutid” (Jespersen, 2020:4, bilag 4).

Selvom folk har i sinde at opspare deres feriepenge, så spiller samfundssituationen en stor rolle. Folk prioriterer deres nuværende situation, fremfor deres fremtidige, og vælger derfor at få

udbetalt deres penge, i tilfælde af at de skal bruge dem. Dette bevidner om en situation med øget nervøsitet. Princippet i at få feriepenge udbetalt og ind på folks konto, hænger derfor sammen med Keynes, som mener, at regeringen i usikre tider, bør føre en ekspansiv finanspolitik (Grell & Rygner, 2016). I forlængelse af dette er der udledt, at 48% af respondenterne over 30 år (se graf 2.9) ville bruge pengene i et større forbrug og 14% i deres daglige forbrug, 52% vælger altså at bruge dem. Ser man på, om de har svaret, om udbetalingen vil ændre deres forbrug, kan det aflæses, at 59% ikke ville lade deres forbrug blive påvirket. I grove træk stemmer det overens, med ganske få afvigelser. Det vil sige, at folk over 30 år, i høj grad vælger at få deres feriepenge udbetalt, men ikke lader det ændre på deres forbrug, hvilket kan bekræfte ideen om usikkerhed i samfundet. Ser man til gengæld på graf 2.8, kan det aflæses, at 34% af respondenterne ville bruge deres penge i det daglige forbrug, 13% på et større forbrug og 7% på investeringer, det vil sige at 54% vil bruge pengene. Hvis man sammenligner det med, om det ville påvirke deres forbrug, så har størstedelen på 72% svaret, at det ikke vil påvirke deres forbrug, hvilket er en stor afvigelse fra, hvad de svarede forinden. Afvigelsen har to betydninger. Den første har henblik på opfattelsen af, hvad der indgår i et øget forbrug. Som vi går i dybden med i graf 2.8 og 2.9, har unge under 30, en usikker opfattelse af, hvad der indgår i et større og et dagligt forbrug. Som vi nævner, kan unge have svært ved at få deres penge til at holde en hel måned, og derfor kan feriepenge hjælpe på at købe lidt ekstra mad eller lignende. Derfor kan afvigelsen på spørgsmålet, om hvorvidt deres forbrug vil ændre sig, afhænge af hvordan de ser et øget forbrug. Den anden årsag til, at folk vælger at få udbetalt deres feriepenge, men ikke vælger at forbruge dem, hænger sammen med Jesper Jespersens udtalelse om usikkerhed i samfundet. Som det fremgik i hans udtalelse ovenfor, hælder folk mere til at få deres penge udbetalt, fremfor at lade dem stå, til de går på pension. Det skyldes usikkerheden i samfundet, og som han understreger har coronakrisens usikkerhed gjort, at folks nervøsitet gør, at de får udbetalt deres indefrosne feriepenge, for at sikre deres kortsigtede fremtid.

I forlængelse af dette forklarer Troels Kromand Danielsen i interviewet, at der altid findes en usikkerhed i samfundet. Det kan være præsidentvalget i USA, Brexit eller blot ansættelser og fyringer, som finder sted hver dag. Sådanne faktorer er en kilde til usikkerhed, der både påvirker privatpersoner, men også forretninger og lignende. Det skyldes, at man som forretningsdrivende ikke ved, hvilke rammevilkår man skal drive forretning på, og yderligere betyder det, at privatpersoner ikke tør forbruge, da de er usikre på fremtiden (Danielsen, T., 2020:6, bilag 1).

Dette leder op til en diskussion om, hvorvidt udbetalingen af de indefrosne feriepenge har haft den ønskede effekt. Ifølge den ønskede effekt, der er beskrevet i begrebsafklaringen, samt de resultater vi har fået i undersøgelsen, har pengene været med til at skabe et øget forbrug. Det kan hertil diskuteres, hvorvidt det er tilstrækkeligt. Ifølge vores spørgeskemaundersøgelse, samt ekspertinterviews, kan vi se, at pengene primært er gået til det daglige forbrug samt til et større forbrug, såsom fjernsyn, vaskemaskine og forbedringer i boligen. Der hvor pengene kniber langt mere, er for eksempel hos rejsebranchen, som ikke har fået de store hjælpepakker. De pakker denne branche har fået, har været et led i at tilbagebetale penge til forbrugerne samt hjælpepakker til bibeholdelse af medarbejdere indtil slutningen af august måned, samt at kunne udskyde moms og skattebetalinger. Sådanne brancher er ikke ramt af, at de ikke ønsker at sælge deres ydelse, men er ramt, da denne krise er en sundhedskrise, hvor man ønsker at stoppe smitten og ikke rejse rundt i verden og sprede den. En sådan branche er derfor tvunget til ikke at sælge deres ydelse, og mangler derudover efterspørgsel af kunder (DRF, 2020). Troels Kromand Danielsen gør det klart, at denne krise ikke er en økonomisk krise, men en efterspørgselskrise, da folk ikke kan forbruge pengene i brancher som rejsebranchen. Dog påpeger Troels Kromand Danielsen også, at de brancher, der har fået lov at åbne op igen, ser en økonomisk fremgang og mener derfor, at brancherne har mulighed for at komme stærkt igen, når efterspørgslen kan stige igen. Derudover fortæller han også, at efterspørgslen er steget med rekord tempo efter udbetalingen af de indefrosne feriepenge, hvilket hænger sammen med det øgede forbrug blandt befolkningen (Danielsen, T., 2020:9, bilag 1).

Det kan også diskuteres, om alle pengene som var øremærket en opsparing, er gået til en opsparing. Som der er konkluderet tidligere, har unge en høj forbrugskvote, og det kan teoretiseres, at nogle af de 41% unge, som svarede de ville bruge dem til opsparing, har sendt deres indefrosne feriepenge til en opsparingskonto. Til gengæld er deres månedlige opsparing derimod er blevet sat på pause, for at de har flere penge til deres daglige forbrug. Det vil sige, at selvom de indefrosne feriepenge er blevet sat på en opsparing, så kan de unge have omkategoriseret deres månedlige indtægter anderledes for at kompensere for den højere opsparing.

8. Konklusion

Vi er igennem vores analyse og diskussion i vores projekt kommet nærmere et svar på vores problemformulering: *I hvilket omfang har udbetalingen af indefrosne feriepenge, påvirket forbrugeradfærden og derved samfundsøkonomien i Danmark, og har det haft den ønskede effekt?*

I vores analyse undersøgte vi ved hjælp af vores survey, i hvilket omfang udbetalingen af de

indefrosne feriepenge har påvirket forbrugeradfærden blandt vores respondenter. Vi har haft et øget fokus på de to grupper; folk under 30 og folk over 30. Til at understøtte de tendenser, der blev udledt af spørgeskemaundersøgelsen, foretog vi en række interviews med fire forskellige økonomer. Igennem denne undersøgelse er vi kommet frem til, at folk under 30 år hovedsageligt har brugt deres indefrosne feriepenge i et forbrug, derudover har en del af respondenterne også valgt at spare pengene op. Vi konkluderer derfor, at unge hovedsageligt har øget deres forbrug, også selvom de ikke selv er bevidste om det. Dette skyldes, at selvom flere svarer, at deres forbrug ikke stiger, så stiger deres privatforbrug alligevel ubevidst ved, at de får flere penge mellem hænderne. I analysen kom vi yderligere frem til, at folk over 30 år har haft et forøget forbrug, og generelt har brugt pengene i et større forbrug. Dette stemmer overens med livscyklushypotesen. Generelt er der sket et øget forbrug blandt respondenter, og selvom de fleste respondenter svarede, at udbetalingen af de indefrosne feriepenge ikke ville påvirke deres forbrug, så har vi gennem vores interviews lært, at forbrugerne ofte ikke har indsigt i, hvordan deres forbrug er øget. Det vil sige, at forbrugerne ikke handler rationelt i forbindelse med brugen af pengene. Størstedelen af vores respondenter valgte at få udbetalt deres indefrosne feriepenge. Da det ikke indgår i forbruget hos alle, kan vi igennem vores spørgeskemaundersøgelse samt interviews konkludere, at folk stadig har en vis usikkerhed om fremtiden i og med, at de får udbetalt deres feriepenge uden at forbruge dem. Vi er derudover kommet frem til, om det har haft den ønskede effekt at udbetale de indefrosne feriepenge og føre en ekspansiv finanspolitik. Den ønskede effekt har været at sætte gang i forbruget blandt borgerne i Danmark, for at styrke danske virksomheder. Det at detailomsætningen er steget med 8,2% fra september til oktober 2020 må betyde, at udbetalingen af de indefrosne feriepenge har haft en effekt. Dog er der erhverv, som stadig er hårdt ramt af krisen, og hvor feriepengene ikke har kunne have en effekt. Dette gælder blandt andet rejsebranchen. Vi kan hermed konkludere, at udbetalingen af indefrosne feriepenge har sat skub i danskernes forbrug, og at det har påvirket samfundsøkonomien i en positiv retning. Dog kan vi også konkludere, at der stadig er en del erhverv, blandt andet rejsebranchen, som er hårdt ramt af denne krise, fordi det ikke har været muligt at stimulere deres økonomi igennem tiltaget om at udbetale de indefrosne feriepenge.

9. Litteraturliste

- Aarhus universitet. *Interview*:
<https://metodeguiden.au.dk/interviews/> [Besøgt: 3. november 2020]
- Ando, A. and Modigliani, F. (1963) 'The "Life Cycle" Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests', *The American economic review*. Menasha, Wisconsin: The American Economic Association, 53(1), pp. 55-84.
- BankNordik (2020), *Skal jeg hæve mine indefrosne feriepenge eller ej?*:
<https://www.banknordik.dk/nyheder/2020/september/indefrosneferiepenge> [Besøgt d. 9. december 2020]
- Danmarks Statistik, 2020A, *BNP faldt med næsten 7,0 pct. i andet kvartal 2020*:
<https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=29951> [Besøgt d. 28. oktober 2020].
- Danmarks Statistik, 2020B, *Detailsalget stiger betydeligt efter udbetalingen af feriepenge*: <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=30887> [Besøgt d. 14. december 2020]
- Danmarks Statistik, *Statistikbanken*, <https://www.statistikbanken.dk/FOLK1B> [Besøgt d. 16. december 2020]
- Dataløn, 2020, *Ny ferielov – overgangsordning og indefrysning*,
<https://www.dataloen.dk/loen/ny-ferielov-overgangsordning/> [Besøgt 16. november 2020).).
- Den store danske, 2020, *Samfundsøkonomi*:
<https://denstoredanske.lex.dk/samfunds%C3%B8konomi> [Besøgt 3. december 2020]
- DRF, 2020, *De forventede choktal for rejsebranchen er kommet*:
<https://www.travelassoc.dk/de-forventede-choktal-for-rejsebranchen-er-kommet/> [Besøgt d. 15. december 2020].
- E-conomic, *BNP – Hvad er BNP?*: <https://www.e-conomic.dk/regnskabsprogram/ordbog/bnp> [Besøgt 2. november 2020].
- Folketinget. <https://www.ft.dk/samling/20191/lovforslag/L208/index.htm> [Besøgt: 18. november 2020].
- Gilje, N. (2012) "Positivism og kritisk rationalisme", i Juul, S. & Pedersen K. B. (Red). *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori*. København: Hans Reitzels Forlag
- Grell, H. & Rygner, E. (2016), "Makroøkonomi - teori og beskrivelse", 5. udg., København: Limedesign

- Jensen, M (2020), *Alle diskuterer indefrosne feriepenge: Her er 9 spørgsmål og svar*, DR: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/alle-diskuterer-indefrosne-feriepenge-her-er-9-spoergsmaal-og-svar> [Besøgt d. 8. december 2020].
- Jespersen, J. og Jensen, H. (2018), "Introduktion til makroøkonomi", 3. udg., København K: Jurist og Økonomforbundets Forlag
- Juul, S. & Pedersen, K. B., 2012, "Videnskabsteoretiske retninger og projektarbejdet" i Juul, S. & Pedersen, K. B. (Red). *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Jæger, B. (2017) "Mixed Methods", i Kristensen, C. J. & Hussain, M. A. (red.). *Metoder i samfundsvidenskaberne*. 1. udg., København: Samfundslitteratur.
- Keynes, J. M. (2018) *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Redigeret af Krugman, P. & Skidelsky, R.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015), "Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk", 3. udg., København: Hans Reitzels Forlag.
- Lån & Spar, Kai Lindberg, <https://www.lsb.dk/presse> [Besøgt 3. december 2020].
- Modigliani, F. (1992) 'Per Capita Income and the National Saving Rate: A Life-Cycle Perspective.', i Sharma, S. (ed.) *Development Policy*. London: Macmillan, pp. 83-95. doi: 10.4324/9780203339565_chapter_7.
- Møller, J. K. (2019) "Spørgeskemaet som metode til indsamling af egne data", i C. J. & Hussain, M. A. (red.) *Metoder i samfundsvidenskaberne*. 2. udg. København: Kristensen.
- Nationalbanken, 2020, *Nationalbanken og Covid-19*: https://www.nationalbanken.dk/da/om_nationalbanken/Nationalbanken_covid_19/Sider/default.aspx [Besøgt d. 8. december 2020].
- Nordea, Ann Lehmann Erichsen, <https://www.nordea.dk/privat/forbruger-oekonom-ann-lehmann-erichsen.html> [Besøgt 3. december 2020].
- Nykredit, Troels Kromand Danielsen, <https://www.nykredit.com/presse-og-nyheder/kontaktpersoner> [Besøgt 16. december 2020].
- Poulsen, B. (2019) "Semistrukturerede interviews", i C. J. & Hussain, M. A. (red.). *Metoder i samfundsvidenskaberne*. 2 udg. København: Kristensen,
- Retsinformation, 2003. *Lov om ændring af ferieloven*: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2003/1200> [Besøgt 22. november 2020].
- Rochon, L. & Rossi, S. (2016) "An introduction to macroeconomics", 1. udg., Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.

- Roskilde Universitet, Jesper Jespersen: <https://forskning.ruc.dk/da/persons/jesperj> [Besøgt 3. december 2020].
- Styrelsen for patientsikkerhed, 2020, *Første dansker er bekræftet smittet med COVID-19 (ny coronavirus)*: <https://stps.dk/da/nyheder/2020/foerste-dansker-er-bekraeftet-smittet-med-covid-19-ny-coronavirus/> [Besøgt: 7. december 2020].
- Sørensen, C. (1994), "Økonomisk Politik – Finans- penge- og valutakurspolitik", 2. udg., Viborg: Forlaget systime.
- Thaler, R.H. (1999) 'Mental Accounting Matters', *Journal of Behavioral Decision Making*, 12(3), pp. 183-206.
- WHO. *Past Pandemics*: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/communicable-diseases/influenza/pandemic-influenza/past-pandemics> [Besøgt 18. november 2020].

Vi benytter Harvard reference standard i projektet.